

DEKÁDA

ROMSKÉ INKLUZE 2005–2015

Příloha vznikla díky podpoře Open Society Institute a Decade of Roma Inclusion 2005–2015.

Dekáda je právě ve své polovině

Milí čtenáři, s letním dvojčíslem Romano vodi jsme pro vás připravili také tuto speciální přílohu věnovanou Dekádě romské inkluze, aktivitě, která se před pěti lety spustila díky iniciativě původně maďarského finančníka a filantropa George Sorose, jenž přesvědčil tehdejší představitele Světové banky, k nimž se přidali také čelní představitelé původně devíti, postupně ještě dalších tří států. Cílem desetiletého období,

jež se nyní nachází přesně ve své polovině, má být zlepšení situace Romů v daných zemích ve čtyřech vytyčených prioritách, na nichž se všichni shodli, protože je považují za nejdůležitější ve zlepšení postavení romské menšiny v Evropě. Jde o oblast školství, zaměstnávání, bydlení a zdraví. Tato příloha, podpořená Open Society Found, vznikala mnohem složitěji, než jsme původně předpokládali. My jsme vám chtěli poskytnout základní přehled o tom, jak Dekáda probíhá v jednotlivých státech, zda jde jen o počín, k němuž vlády přistupují spíše teoreticky a na bázi koncepcí a strategií na papíře, nebo daří-li se tyto kroky také implementovat v praxi. Ukázalo se ale, že každá ze zúčastněných zemí vnímá Dekádu po letech skutečně jako spíše jakýsi pokus o společné úsilí nastartovat nebo pokračovat v integraci romské minority do společnosti, kde žije. Zdá se, že si jednotliví představitelé slibovali od této iniciativy zejména zajímavý přísun finančních prostředků, který by mohl podpořit různé projekty. Nepodařilo se zainteresovat vlády natolik, aby samy mnohem aktivněji s participací Romů dekádu vnímali jako „svoji“. Ano, v zemích, kde do té doby neexistovaly ucelené strategie na integraci menšiny velmi špatně vnímané v celé Evropě, napomohla právě k utváření těchto postojů. Ovšem ve státech, jako je ten náš, kde takové postupy již existovaly, se toho moc nezměnilo. Měli jsme obrovský problém získat odpovědi na naše dotazy, přes mnohé urgencye to trvalo dlouho. Dekáda totiž neměla vlastní mediální propagaci, dokonce po prvním roce, dvou ve většině států i koordinátoři pracující na této mezinárodní iniciativě třeba na půl úvazku, zmizeli. K Dekádě se pak vyjadřovali již ze svých odlišných pracovních pozic, nikoliv však pracovních naplněných jen touto aktivitou. Nakonec se nám ale podařilo získat vyjádření, pomocí nichž jsme se pokusili sestavit obraz o tom, co Dekáda romské inkluze znamená pro jednotlivé státy, do jaké míry měla přínos a co se díky ní podařilo či nikoliv nastartovat. Díky patří všem spolupracovníkům, kteří se podíleli na vzniku této přílohy.

Dekáda romské inkluze... co vlastně představuje?

Na základě již zmíněné iniciativy George Sorose a Světové banky a za spolupráce romských představitelů se v únoru 2005 předsedové vlád Bulharska, Chorvatska, České republiky, Maďarska, Makedonie, Černé Hory, Rumunska, Srbska a Slovenska přijali Dekádu romské inkluze (začleňování) na období 2005-2015 tím, že podepsali prohlášení tohoto znění:

„Vycházejíce z podnětu daného konferencí Romové v rozšířené Evropě: výzvy pro budoucnost (konala se v roce 2003) se zavazujeme, že naše vlády budou činit vše pro odstranění diskriminace a zmenšování nepřijatelných rozdílů mezi Romy a ostatní společností, tak jak je stanoveno v našich akčních plánech pro Dekádu.

Tímto vyhlášíme desetiletí 2005-2015 za Dekádu romské inkluze a zavazujeme se podporovat plnou účast a angažovanost národních romských komunit při dosahování cílů Dekády a prokazovat pokrok měřením výsledků a hodnocením našich zkušeností při naplňování akčních plánů Dekády. Vyzýváme další státy, aby se k našemu úsilí připojily.“

Jednotlivé vlády pak vypracovaly své Národní akční plány (NAP) za spolupráce resortů a romských občanských iniciativ (proces jejich oslovování však alespoň v ČR poněkud vázl, na druhou stranu je nutné pro zachování objektivitu říci, že romský neziskový sektor i jednotliví odborníci neprojevíli dostatečný zájem). Česká republika se svým NAP obstarala v konkurenci skvěle, byl vyhodnocen jako nejlepší. Možná i proto, že naše země, jak jsem již psala, měla i před Dekádou již rozpracovaný svůj plán integrace. Vycházel tenkrát z tzv. Bratinkovy zprávy a kromě oblasti zdraví měl ony zbývající tři priority značně rozpracovány. Tady ale všechny úspěchy ČR končí. Na to, že patřila k zemím, kde bylo postavení romské menšiny výrazně lepší (proti Bulharsku a Rumunsku například s množstvím osad, s tím souvisejícím špatným zdravotním stavem některých romských rodin, nedostatečným přístupem zejména k základnímu vzdělání). Když pak studujete hodnocení Decade Watch- tedy monitorovací zprávy hodnotícího výboru – zjistíte, že v praktickém zavádění kroků z Národního akčního plánu ČR značně pokulhává a je přinejlepším v druhé polovině zemí nebo někdy i na jejím konci. O tom ale podrobněji v článku, který hodnotí průběh Dekády romské inkluze přímo v naší zemi.

Ted' ještě obecněji...

Navzdory jistému pokroku Dekáda rozhodně ještě nedosáhla důležitého okamžiku, který by se dal považovat za úspěch. Uvědomíme-li si, že je ve své polovině, měly by být jednotlivé programy, většinou již vytvořené, mnohem důsledněji uvedeny v praxi, a to nikoliv pouze dílčími projekty a občasnými opatřeními, ale ve smyslu programů a integrovaných koncepcí. Absolutní zklamání zatím představuje nedostatečná míra participace Romů samotných na Dekádě, jejich prioritách. Zkrátka a dobře, ačkoliv se teoreticky deklaruje snaha něco udělat, v praxi se to v jednotlivých prioritních oblastech projevilo velmi málo. Samozřejmě musíme brát v potaz také politický a ekonomický vývoj v těchto státech, právě on má totiž na svědomí, zda a jak aktivně či pasivně se chtějí vlády a jejich politici zabývat postavením Romů a jejich integrací do společnosti. Evropou navíc hýbou kauzy jako ta s deportací rumunských Romů z Francie zpět do jejich domoviny. Ani sebelepší desetiletý proces totiž nemůže být tak úspěšný, aby zajistil okamžité zlepšení postavení chudé minority v evropském regionu: a vysvětluje potom rodinám, které chtějí lepší ekonomické i jiné podmínky pro své děti, že nemají právo jet do jiné země a že mají počkat, až se ty podmínky a pohled na nělepší v jejich mateřských státech!

Koneckonců nemusíme daleko, ČR začala předseda Dekádě romské inkluze ne v právě šťastnou chvíli... Ztrácí post ministra pro lidská práva, premiér si bere za svého poradce muže, jehož výroky pobuřují právě tu část občanské společnosti, již se oblast lidských práv dotýká prioritně, a předseda momentálně nejsilnější pravicové strany TOP 09 se zastává člověka, který za ni kandiduje v Ostravě a který proslul svými velmi ostrými výroky na adresu Romů. Nelze předpokládat, že právě za tohoto politického ovzduší ČR něco na svém úsilí začlenit romskou minoritu výraznělepší. A tak se české předsednictví pravděpodobně odbude několika konferencemi a setkáními.

Plánovaný harmonogram

předsednictví České republiky v Dekádě romské inkluze 2005–2015

MĚSÍC	DATUM	AKTIVITA	CÍL/ÚČEL:
ZÁŘÍ	30. září / 1. října	19. Mezinárodní řídicí výbor: Rozšíření reportů Světové banky „Náklady na sociální vyloučení“	Vyjasnění pozice Dekády na mezinárodním plénu a DecadeWatch. EU Romská platforma. Zveřejnění studie Světové banky: „Náklady sociálního vyloučení“
ŘÍJEN	10. října	Mezinárodní konference: Zhodnocení postupů veřejné správy a prezentace dobrých praxí ČR ve sběru etnických dat ve vzdělávání	Sdílení dobrých praxí.
LISTOPAD	11. – 12. listopadu	Mezinárodní konference: Nesegregované vzdělání ve střední a východní Evropě, dobré praxe a cesta dopředu	Diskuze na téma nesegregované vzdělávání, primární vzdělávání, sekundární vzdělávání, závazek místních samospráv. Navázat na výstup z Bělehradu. Zhodnotit vstupní testy do škol. Možné způsoby integrace dětí.
LISTOPAD	listopad	Národní seminář: Emancipace romských žen a jejich vliv a role v politice začleňování	Emancipace romských žen.
PROSINEC	prosinec	Národní kulturní akce: Gypsy Spirit	Oceňování dobrých národních praxí.
LEDEN			
ÚNOR	únor	Mezinárodní konference: Přístup Romů k bydlení: Regionální plánování a samosprávy	Zaměření na regionální plánování a samosprávy. Infrastruktura a plánování na lokální úrovni. Prostředí přívětivé pro děti . Politika přívětivá pro romské rodiny. Vzdělávání dětí na lokální úrovni, raný rozvoj dětí.
BŘEZEN			
DUBEN	duben	Mezinárodní konference : Emancipace romský ženy a jejich pohled na integraci	Nový přístup: tzv. inventura přístupu se zaměřením na ženy v Dekádě. Jak by ženy řešily situaci ve vzdělání, zaměstnanosti, bydlení, zdraví, atd. Navázat na workshop v ČR 100 žen. Příprava pro mezinárodní řídicí výbor - závěry.
KVĚTEN			
ČERVEN	červen	20. Mezinárodní řídicí výbor: Co ženy chtějí – seznam workshopů a nápadů	Oficiální uzavření předsednictví České republiky v Dekádě romské inkluze 2005-2015 a předání před- sednictví Makedonii.

Dekáda není o penězích, říká Czeslaw Walek ředitel Sekce pro lidská práva

Text: Jarmila Balázová

Prinášíme rozhovor s Czeslawem Walkem, nyní-ším ředitelem Odboru pro lidská práva Úřadu vlády ČR. Průběhem Dekády romské inkluze se již dva roky vůbec nezabývá, ale i tak zůstává pravděpodobně

nejinformovanější a nejstřízlivější osobou, s níž můžete o této mezinárodní iniciativě hovořit podrobněji a bez zbytečných příkras. Byl to právě on, kdo vypracoval v roce 2004 (tedy před oficiálním spuštěním desetiletí začleňování) ve funkci ředitele kanceláře Rady vlády pro romské záležitosti prvotní návrhy českého Akčního plánu Dekády.

Jak jste pohlížel a pohlížíte nyní na aktivitu Dekády romské inkluze? Je ve své polovině, měla vůbec šanci na úspěch a posun v oněch čtyřech stanovených prioritách, myslím fakticky, nikoliv pouze deklarativní, v rámci teoretických Národních akčních plánů?

V několika oblastech je Dekáda dobrou iniciativou, která Romům pomohla. Pokud se nepletu, tak je to poprvé, co téma romské integrace spojilo několik vlád, mezinárodních organizací i samotné Romy, umožňuje jim koordinovat společné postupy, což například přineslo ovoce v podobě EU platformy.

Dekáda od začátku zapojila Romy do jednání o její podobě. Dále jsem přesvědčený, že Dekáda má daleko větší význam v zemích, jako jsou například Makedonie, Bosna a Hercegovina nebo Albánie, a to proto, že na Dekádu je navázána konkrétní i finanční pomoc například Světové banky, EU, ale i jiných donorů. V zemích, jako je ta naše, na realizaci Národních akčních plánů finanční pomoc navázána není, je to placeno ze státního, případně evropských rozpočtů, což je správné, ale to taky ukazuje na tu zásadní slabinu Dekády v ČR: aktivity, které se vytvářejí v rámci Dekády by se vytvářely a realizovaly i bez ní. Ono, pokud si vzpomeneme na úplný začátek Dekády, všichni zástupci vlád v budapeštském parlamentu deklarovali připravenost zapojení se do Dekády právě díky vidině získání finančních prostředků ze Světové banky, UNDP a OSÍ na „romské“ programy, teprve v průběhu přípravné fáze se ukázalo, jak tato představa byla mylná. Bylo nutné hledat nový, hlubší smysl spolupráce. Ambice vytvořit desetileté plány, s konkrétními úkoly a konkrétní odpovědnosti ve čtyřech oblastech, bez specifického rozpočtu, tak aby se za deset let mohlo mluvit o zásadním pokroku či změně, byla přehnaná.

Dnes je Dekáda v polovině a já říkám, je čas začít vyhodnocovat, co nám Dekáda přinesla, je čas se začít dívat na to, kam tuto iniciativu posuneme dál po roce 2015. Bylo by chybou o tom začít přemýšlet a mluvit v roce 2015. Jedině dobře promyšlené o dobře projednané kroky mohou připravit pro tuto iniciativu smysluplné pokračování.

Na čem to záviselo? Bylo vůbec možné motivovat zapojené státy k větší snaze? Jak?

V přípravné fázi jsme, více či méně, všichni vystřízlivěli a pochopili, že Dekáda není o nových penězích do této oblasti, ale o novém bičí, který na sebe samy vlády (s pomocí mezinárodních a neziskových organizací) na sebe pletou. Zároveň jsme si ale všichni uvědomovali, že De-

káda bude pro nás znamenat otevřený prostor pro diskusi, výměnu informací a dobré i špatné praxe, pro společnou akci. To byl asi zlomový okamžik, kdy zástupci vlád začali Národní akční plány připravovat. V našem případě se to ještě míсило s pocitem, že politika vlády v této oblasti již existuje, a je tedy redundantní vytvářet alternativní plán. Nakonec to dopadlo tak, že jsme existující koncepci romské integrace, společně s podkladovými analýzami, které jsme připravovali pro nové programovací období EFS překloupili do tabulky NAP. Tehdy nám vláda ani ten NAP neschválila, jen to vzala na vědomí, což samotný dokument oslabilo. Jednoznačným motivujícím faktorem by bylo, kdyby mezinárodní instituce řekly: podívejte se, je tady problém, my ten problém chceme s vámi řešit, a proto vytváříme specifický fond na naplňování akčních plánů. Ze strany vlády musí být minimální 50% spoluúčast, zapojení Romů a vlády budou souhlasit s externím měřením úspěšnosti na základě indikátorů.

Pozitiva dekády a slabiny? (Například výzkumy na národní úrovni atd.)?

Už jsem zmínil, že za jednoznačná pozitiva považuji, že se 12 vlád pravidelně schází a rozvíjí téma romské integrace společně s Romy. Jsou schopny koordinovat své postupy při tlaku na dosažení cílů Dekády, a to není zdaleka málo. Důležitým aspektem Dekády je jednoznačně solidarita mezi zeměmi, které řeší v podstatě stejné problémy.

Jednou ze základních priorit Dekády je dostupné a kvalitní vzdělání pro každého

Mohou si tedy vzájemně poradit a pomoci. Slabinou je neexistující evaluační mechanismus, neexistující finanční mechanismus. Otázkou pak zůstává, zda si současní představitelé Dekády pozitiva a negativa uvědomují a budou umět na tom stavět budoucnost této iniciativy.

Dekáda je přesně uprostřed, vnímáte stagnaci této iniciativy? Které země podle vás (byly-li vůbec nějaké) iniciativu Dekády skutečně vzaly vážně a něco v jejím rámci udělaly?

Jednotlivé země sice prošly jakýmsi monitorovacím „pokusem“ ze strany národních nevládních organizací, ale jednak byl nereprezentativní, a navíc existuje otázka, nakolik lze vůbec hodnotit aktivity Dekády, když se často překrývají s národními strategiemi na zlepšení životních podmínek Romů v jednotlivých zemích?

Jak je na tom ČR? Měla nejlepší akční plán, co se ale opravdu dělo díky Dekádě?

Nejde spíše o vypichování aktivit, které bychom udělali i bez Dekády? Mám na mysli Agenturu, školství, atd.?

Nemyslím si, že by některá země Dekádu úplně podceňovala, a některá zase tuto iniciativu brala vážně. Věřím, že každá vláda k tomu přistupovala stejně. Vychází pozice jednotlivých zemí byly ale rozdílné. Maďarsko, Slovensko a Česká republika byly již v EU a otevíral se nám zcela nový finanční prostor, který by se otevřel i bez Dekády. Již v představných jednáních EU kladla důraz na dodržování kodaňských kritérií. Jejich součástí byla i romská integrace. Česká republika má kvalitní koncepci romské integrace od roku 2000, co se týče informační báze, jsem přesvědčený, že jsme v této chvíli na tom nejlépe ze všech okolních zemí, a není to zásluha Dekády, ale zásluha lidí, kteří sedí na Úřadu vlády a na rezortech školství, práce a sociálních věcí nebo místního rozvoje a realizují analýzy nebo monitoring. To naplňuje národní koncepci. Koncept agentury vznikl dávno před Dekádou a byl by implementován i bez ní. Analýza, která se částečně realizovala díky našemu členství v Dekádě, byla analýza RVZRK a Světové banky o nezaměstnanosti Romů, která je velmi kvalitní, a já doufám, že bude jedním ze zdrojů při vytváření reformou politiky zaměstnanosti. Na druhou stranu byla v přístupových zemích například Makedonie, kde díky Dekádě vznikl první národní plán romské inkluze, stát začal realizaci opatření financovat a přišla i pomoc zahraničních donorů.

Já osobně si pamatuji tvorbu národního akčního plánu v Bosně a Hercegovině - 90 % opatření mělo být financováno z externích zdrojů.

Co se týče evaluace, toto je opravdu jedno z nejslabších míst této iniciativy. Na začátku jsme se nebyli schopni dohodnout se na minimálních indikátorech měření pokroku. Chápu, že je to komplikované, ale bez toho se těžko změní, kam se situace Romů v jednotlivých státech za deset let posunula. Každý stát takové indikátory sice uvádí ve svých NApěch, ale toto nám nedává možnost srovnání. Právě proto, že neexistují společné indikátory a evaluační mechanismus, měření realizace jednotlivých NAPů se míchá s měřením národních strategií. Pamatuji se, že několik let jsme byli jediným státem, který vládě předkládal zprávu o naplňování NAPu. Ač se to zdá jako byrokratický krok, toto

Další prioritou je odstranění chudoby a...

Zdroj: Archiv Romea

že MŠMT by mohlo s Fondem spolupráci zintenzivnit, například si umím představit, že by Fond spolufinancoval kampaň na inkluzivní vzdělávání, kterou úsek bývalé náměstkyňe Laurenčíkové připravoval.

Teď máme předsednictví v Dekádě, budou ty aktivity opět spíše na úrovni konferencí, nebo se může podařit něco systémového? Vydrží ta iniciativa vůbec dalších pět let, nebo se rozpadne? Jaká je vaše prognóza? V jednotlivých zemích nejsou ani placení lidé specificky pro tuto práci...

Dekáda je postavená na konferencích, seminářích a pro předsednické země existuje velmi omezený prostor pro jiné aktivity. Když k tomu ještě připočítáme současnou ekonomickou situaci a škrty, které ve státním rozpočtu neminou ani naši oblast, nelze od našeho předsednictví víc očekávat. Nicméně i takové aktivity mohou nastartovat změnu systémového charakteru. Například zmocněnec Kocáb dohodl s nizozemským velvyslancem setkání nizozemských a českých měst k tématu multikultury v praxi. Slibujeme si od toho, že zástupci měst mezi sebou najdou rychleji společný jazyk, navážou spolupráci v této oblasti, která může mít i systémové výsledky.

Já vidím tři oblasti, kam bychom se mohli za našeho předsednictví posunout:

První je konference o prevenci extrémismu, o které mluvíme již delší dobu s Andrzejem Mirkou. Potírání násilí a extremismu je pro Michaela Kocába, současného zmocněnce, jednou z nejdůležitějších oblastí naší činnosti, z jeho popudu minulá vláda činila tak výrazné kroky v této oblasti. Je to oblast, která reálně zasahuje řadu dalších zemí nejen Dekády, všichni vidíme, že politický diskurs se značně přiosťil, a nevíme, co s tím dělat.

Nemluvíme teď jenom o jednotlivých zemích, ale třeba i o Radě Evropy nebo Evropské unii. Na konferenci chceme pozvat významné experty a praktiky z celého světa. Chceme to zaměřit prakticky, aby výstupem nebyl sborník textů o tom, jak je extremismus špatný, ale kuchařka praktik, které jsou funkční, efektivní a mají výsledky.

Za druhé - začít se seriózně bavit o měřitelných indikátorech, které by se v budoucnu mohly uplatnit. Ono to může znít jako úplný výstřel do tmy, ale dohoda na podobě a uplatnění měřitelných indikátorů mezi vládami obvykle je to, na čem se láme chleba a co trvá nejdéle. Pokud by měla Dekáda v nějaké podobě pokračovat, musí pokračovat s jasně stanoveným evaluačním mechanismem. Nastolit diskusi o evaluačním mechanismu pět let před jeho uplatněním dává reálnou možnost jeho faktického využití.

Třetí, závažnější oblast, ve které bychom se v rámci předsednictví měli aktivizovat, je vykopnout diskusi o budoucnosti Dekády. Já nemám absolutně žádné pochyby o tom, že Dekáda do roku 2015 vydrží, dokonce se začínám obávat, že nabobtná a stane se z ní standardní mezinárodní mechanismus. Můj osobní názor je, že by bylo zásadní chybou, kdyby se rozhodlo o prodloužení Dekády do roku 2025 tak, jak je, bez změny a úpravy (a umím si představit, že takový návrh v budoucnu zazní, je totiž nejjednodušší). Já osobně vidím velkou naději v nově a pomalu vznikající EU Romské platformě, kterou odstartoval Michael Kocáb v průběhu našeho předsednictví EU. Umím si představit, že se Dekáda překloupí do tohoto mechanismu. Bude to spojení toho pozitivního z Dekády (konzultační mechanismus, jedno společné téma, akční plány) a toho pozitivního z EU (evaluační a finanční mechanismy). Země, které nejsou členy EU, lze přizvat na podmínkách přístupových zemí.

... zaměstnanost

Zdroj: Archiv Romea

byla jediná možnost, jak vládě, neziskovým organizacím, ale i jiným zapojeným zemím ukázat, co se u nás v této oblasti děje a jak pokračujeme. Nakonec jsme spojili zprávu o stavu romských komunit se zprávou o naplňování Dekády právě kvůli tomu, že jsme si uvědomili, že je to totéž.

ČR nedokáže na rozdíl od balkánských států tak čerpat ani třeba z Romského vzdělávacího fondu a není to jen tím, že na Balkáně mají větší potřeby... z ČR nechodí žádosti o projekty.

Romský vzdělávací fond sice vznikl v rámci Dekády, ale podle mého názoru je to jednotka, na Dekádě nezávislá. Fond má často svázané ruce podmínkami svých dárců a musí podporovat to, co dárci považují za prospěšné. I fakt, že projekty balkánských zemí jsou podporovány více, je dán tím, že řada dárců omezila své dary geograficky na země Balkánu. Já sám znám několik českých projektů, které byly do Fondu podávány, krásně naplňovaly náš akční plán v oblasti vzdělávání a nebyly Fondem podpořeny. Zažil jsem ale i akce, které Fond podpořil, a kde jsem nenašel zhora nic, co by naplnilo náš akční plán v oblasti vzdělávání. Druhá věc je spolupráce Fondu a MŠMT. Tady si myslím,

ČR: informační vakuum

Česko předsedá v okamžiku, kdy přichází o post ministra pro lidská práva

Text: Jarmila Balážová

Zdroj: Tomáš Bystrý

Zahájení českého předsednictví Dekády

Když 2. února 2005 podepsal za ČR Deklaraci Dekády romské inkluze tehdejší místopředseda vlády a ministr spravedlnosti Pavel Němec při jejím oficiálním vyhlášení v Sofii, moc velké očekávání jsem neměla.

Alespoň ne od něj. Nepatřil k politikům, kteří se kdy zajímali o tematiku lidských práv, natož o strategie jak lépe začlenit romskou minoritu do české společnosti. Na druhé straně jsme již v té době měli pozici vládního zmocněnce pro lidská práva, a protože ji po Janu Jařabovi, který přijal místo v Evropské komisi, vykonával Svatopluk Karásek z Unie svobody, v jejímž čele stál právě Pavel Němec, jistá naděje pořád zůstávala. Ukázala se však být poměrně lichou. Proč se o iniciativě, k níž se přidalo kromě ČR dalších jedenáct zemí, v ČR tak málo ví? Proč v podstatě zůstává na úrovni účasti na jednotlivých zasedáních Mezinárodního řídicího výboru Dekády a proč, když byl český Národní akční plán Dekády vyhlášen za nejlepší, ČR výrazně zaostává v jeho prosazování v praxi?

„Podle mě za to může malý zájem ze strany romských představitelů, naprosté nepochopení Dekády Romy samotnými, ale i úředníky, kteří jsou odpovědní za integraci Romů do české společnosti, a tudíž se zabývali částečně i Dekádou, a konečně nedostatečná vůle implementovat akční plán do praxe,“ říká Ivan Veselý, ředitel občanského sdružení Dženo, které stálo u dvou monitorovacích zpráv tzv. Decade Watch týmu. Pro úplnost informací připomeňme, že rok po oficiálním spuštění Dekády na mezinárodní úrovni (2005) vyvstala logicky potřeba monitorovat, zda vlády jednotlivých zemí, které se k Dekádě připojily, plní to, k čemu se dobrovolně zavázaly v rámci svých národních akčních plánů. A tak sekretariát OSI (Sorosova nadace) oslovil romský neziskový sektor v daných státech, aby se zapojil do tohoto procesu. Problém české země vždy byl, že od počátku spuštění Dekády se některé informace prostě ke zbytku Romů od představitelů české delegace (původně deset členů, v čele stála Gabriela Hrahaňová, toho času předsedkyně O.s. Athinganoi, dalším výrazným členem byl rovněž Ivan Veselý, který v té době seděl ve správní radě OSF, česká pobočka OSI) nedostaly. Delegace se po roce rozpadla. Měl ji nahradit Výbor pro Dekádu, i ten je však málo aktivní a schází se jen několikrát ročně (zpravidla 2-3x).

Dřívější členka české delegace Dekádu nyní hájí z pozice úřednice

Chtít od Gabriely Hrahaňové, která se z neziskového sektoru přesunula na stranu vládních úředníků do pozice ředitelky kanceláře pro záležitosti romské komunity, objektivní a kritické hodnocení Dekády, by bylo asi naivní. Mezery v medializaci Dekády připouští, současně ale vypočítává úspěchy, které ale spíše vznikly díky úsilí jednotlivých rezortů v rámci Národní vládní strategie pro Romy, kterou ČR měla dávno před Dekádou a z níž právě Národní akční plán Dekády do značné míry vychází. Tuto propojenost Hrahaňová stejně jako Ivan Veselý připouští: „Ano, samotná realizace akčního plánu Dekády je úzce propojena s realizací Koncepce romské integrace, která tu existovala již dříve. Podařilo se ale několik pozitivních kroků. V oblasti včasné péče se prosadil komplexní systém předškolní výchovy podobě Akčního plánu včasné péče. Důraz se klade na přípravné třídy pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, jejichž počet každý rok vzrůstá.

A samozřejmě prioritou bydlení!

Zdroj: Lukáš Houdek

V prioritě zdraví bylo úspěšně implementován program zdravotního sociálního pomocníka. V roce 2006 se podařilo vytvořit osmnáct pracovních míst na plný úvazek. Od roku 2007 je možné tuto službu registrovat jako službu sociální a financovat ji z dotací MPSV,“ říká Hrahaňová. Za největší úspěch Dekády ale připomíná vznik a pilotní ověřování Agentury pro sociální začleňování, jejíž fungování se podle ní prolíná všemi čtyřmi vytyčenými prioritami: vzdělávání, bydlení, zaměstnanosti a zdraví. Ovšem opět vystává základní argument: Agenturu bychom přece zřídili i bez Dekády! Pravda ale je, že se na její činnost mohou právě díky začlenění České republiky do tohoto desetiletí mezinárodního snažení dařit lépe sehnat evropské peníze na její fungování! Vratme se ale k mezinárodně chválenému českému Národnímu akčnímu plánu Dekády. Odborníci znali poměrů v naší zemi z něj tak nadšení nejsou: „Plán ve své nynější podobě předkládá sérii obecných pokynů k činnosti, které jsou opatřeny soupisem detailnějších oblastí aktivit. Avšak ve většině případů jsou tyto aktivity a odpovědnost za ně definovány poměrně vágně, takže úřadům na centrální, regionální i místní úrovni je ponechán dost velký prostor k nečinnosti. Kromě toho nejsou dostatečně jasné indikátory měřitelnosti,“ uvádí se v monitorovací zprávě Decade Watch, na níž za ČR pracovali zástupci o. s. Dženo a Athinganoi.

Úspěchy a neúspěchy české Dekády romské inkluze

Země s relativně dobrým postavením romské menšiny, které se ale zhoršuje v posledních deseti letech. V čem spočívá výhoda 250-300 tisíc Romů žijících v ČR? Zejména v tom, že naše země neměla historickou zkušenost s ghety, jako je tomu v sousedním Slovensku, Bulharsku, Rumunsku, ale částečně i Maďarsku. Romové zde žili tradičně spíše ve větších městech a jejich přístup ke zdravotní péči a vzdělání byl jednoduchý, pokud máme na mysli dostupnost z hlediska vzdálenosti. Z výhody se ale stává strašák se stále zřetelnějšími obrysy. Čeští Romové - pokud hromadně neemigrují do Kanady a českým občanům kvůli tomu nezavedou víza, nebo čtveřice nácků nevhodí v noci zápalné lahve do domu rodiny Kudrikových či jiných - stále nepředstavují takový problém jako třeba v Rumunsku. Ostatně podívejte se na zprávy z Francie. A proto se stále vlastně nemusí „hasit“. Je to ale jen otázka času, ostatně děsivě narůstající počet sociálně vyloučených lokalit, v nichž žije dohromady na osmdesát tisíc lidí, většinou Romů, by měl dostatečně varovat. Naši zemi ale čeká řada ekonomických reforem, zdá se, že se začleňování Romů do české společnosti minimálně tyto čtyři roky žádných výrazných úspěchů nedočká, spíše naopak.

Slovensko: osady zůstávají

Slovenské předsednictví se neslo v duchu konferencí

Text: Roman Čonka, František Kostlán

Konference, semináře, olympiáda lidských práv. To je oficiální odpočet Slovenska, které od 1. července 2009 do 30. června 2010 předsedalo mezinárodnímu programu Dekáda romské inkluze 2005-2015. Za priority si Slovensko během předsednictví určilo integrované vzdělávání a multikulturní výchovu, identitu Romů a revizi národních akčních plánů.

D. Čaplovič Zdroj: gouvernement.sk

Slovenské priority

Jako konkrétní priority dekady si Slovensko stanovilo:

- Integrované vzdělávání a multikulturní výchova coby nejučinnější nástroj k dosažení integrace Romů do společnosti.
- Identita Romů - identita nesouvisí pouze se zachováním a prezentací kulturních hodnot nebo se zachováním a rozvíjením jazyka menšiny. Romové čelí v rámci identity závažnějším problémům. Je známo, že Romové popírají svůj

původ a nechtějí se hlásit ke své identitě - národnosti.

- Pátý rok Dekády - revize národních akčních plánů - Úřad zmocněnce vlády SR pro romské komunity při revizi využívá expertizu Rozvojového programu OSN (United Nations Development Programme - UNDP). Cílem revize je vytvořit model formování příznivějšího prostředí marginalizovaných romských komunit ve smyslu zlepšení jejich životních podmínek a napomáhání integrace do společnosti.

Odhadů o počtu Romů je více

Podle oficiálních údajů slovenského Statistického úřadu se v roce 2001 přihlásilo k romské národnosti 89 920 obyvatel, což představuje 1,7 % celkové populace Slovenska. Skutečný počet Romů na Slovensku je však mnohem vyšší, přičemž odhady jsou různé. Úřad zmocněnce vlády SR pro romské komunity uvádí, že na Slovensku by mělo žít zhruba 380 tisíc Romů, z toho by až 44 % měly tvořit děti do 14 let. Jiné odhady tvrdí, že na Slovensku by mělo žít okolo půl milionu Romů. I když se první opatření na řešení romské problematiky přijala v roce 1998, po nástupu vlády Mikuláše Dzurindy (v roce 1999 vznikl například Úřad zmocněnce vlády SR pro romské komunity), chyběly informace o počtu Romů, kteří jsou sociálně vyloučeni. Skutečný obraz o této skupině Romů přineslo v roce 2004 až sociografické mapování romských komunit (Atlas romských komunit). Výzkum ukázal, že na Slovensku je přibližně 150 tisícová skupina sociálně vyloučených Romů, kteří potřebují pomoc. Dobrý podklad pro to, aby vláda mohla připravit účinná opatření a odstartovala tak „Dekádu pomoci“, k níž Slovensko spolu s dalšími zeměmi přistoupilo v roce 2003.

Úspěšná dekáda

Úřad zmocněnce vlády SR pro romské komunity (dále ÚSVRK) hodnotí slovenské předsednictví Dekády jako úspěšné, s tím, že se podařilo dát důraz na priority - vzdělávání, bydlení, zaměstnanost a zdraví - které si při svém vzniku určily členské země Dekády prostřednictvím Mezinárodního řídicího výboru. Podle Martina Juríka, ředitele odboru zahraničních vztahů a komunikace s veřejností ÚSVRK, si slovenská vláda váží, že měla příležitost stát se předsednickou zemí tohoto významného společenství zemí, které spojují cíle zaměřené na změnu života Romů v celé Evropě a zlepšení jejich sociálního postavení. Hlavním cílem slovenského předsednictví v Dekádě bylo připravit půdu pro systematická a koncepční řešení, jejichž cílem je zlepšení sociální a ekonomické situace v zanedbaných romských lokalitách. Jak Martin Jurík sdělil Romanovi, slovenská vláda považuje za přínos věci otevření široké diskuse na mezinárodní i národní úrovni o jednotlivých prioritách Dekády a poukazování na potřebu jejich plnění pro zlepšení integrace Romů a zlepšení jejich životních podmínek.

U nás konference nebyla...

Zdroj: Tomáš Bystrý

Nerealistické cíle?

Slovenská vláda schválila 12. ledna 2005 Národní akční plán SR k Dekádě romské inkluze 2005-2015, přičemž již dnes je jasné, že některé z cílů se nepodaří naplnit. Například v oblasti vzdělávání chce slovenská vláda do roku 2015 dosáhnout, aby všichni romští chlapi a děvčata absolvovali přípravku do základní školy v předškolním zařízení i základní školu samu, a chce o 15% snížit počet romských dětí zařazených do Speciálních základních škol.

„Jedním z úspěchů Dekády bude nadcházející revize národních akčních plánů. Navážeme tak na střednědobou koncepci rozvoje romské menšiny na Slovensku, jejímž cílem je vytvořit model formování příznivějšího prostředí marginalizovaných romských komunit ve smyslu zlepšení jejich životních podmínek a napomáhání integrace do společnosti. Máme tak možnost přispět k průhlednému hodnocení jednotlivých priorit dekády,“ sdělil Romani voď Martin Jurík. Revize těchto plánů je důležitá, protože kopíruje vývoj situace v jednotlivých zemích a shrnuje zkušenosti z dosavadní práce na prioritách.

Medializace priorit

Úřad zmocněnce vlády SR pro romské komunity informoval pravidelně o jednotlivých krocích dekády a organizoval u příležitosti předsednictví SR v Dekádě tiskové konference a věnoval se i další medializaci. Zájmem ÚSVRK je prostřednictvím aktivní komunikace ve sdělovacích prostředcích zvyšovat povědomí veřejnosti o situaci Romů a eliminovat tak napětí mezi majoritním obyvatelstvem a Romy žijícími v sociálně vyloučených lokalitách. Zástupci médií na Slovensku však podle Juríka projevují laxní postoj k tomuto mezinárodnímu programu.

Slovensko podporuje účast Romů při práci na prioritách v rámci Dekády na regionální, národní a mezinárodní úrovni. Dosažení úspěchů jsou podle Martina Juríka přímo závislé od míry aktivního zapojení Romů do celého procesu, s jejich znalostmi, zkušenostmi a podnětnými připomínkami.

Podle Zuzany Kumanové z organizace In minorita nelze pokrok ve výsledcích slovenského předsednictví Dekády zatím hodnotit, protože se změnila metodika hodnocení. Poslední zpráva slovenské vlády o Dekádě podle ní ještě není ve slovenštině k dispozici, i proto se bude na způsobu hodnocení hledat shoda až v září letošního roku.

Výběr z aktivit předsednictví SR v Dekádě 2005 - 2015

- 11. - 12. 9. 2009 - Mezinárodní konference o romském zdraví
- 19. - 20. 11. 2009 - Mezinárodní konference Tvořivost a inovace ve vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí
- 23. - 24. 3. 2010 - Mezinárodní konference o extremismu
- 12. 4. 2010 Mezinárodní den Romů
- 17. - 18. 5. 2010 - Mezinárodní odborný seminář Programy podpory sociálního začlenění znevýhodněných skupin obyvatelstva

Bosna a Hercegovina: složité začátky Lokální samosprávy a národní vedení Dekády stále nespolupracují

Text: Radka Steklá

Váhavost a nezáměr. Tak by se dal vystihnout přístup vlády Bosny a Hercegoviny v době zrodu mezinárodní Dekády romské inkluze. Na rozdíl od ostatních sousedních balkánských států totiž federaci trvalo celé tři roky, než se i ona k iniciativě přidružila, a otevřeně tak deklarovala potřebu zabývat se systematicky situací „své“ romské minority, jejíž početnost se odhaduje na nejméně 80 000 osob. Nutno dodat, že se tak stalo i díky trpělivému lobbingu americké ambasády v Sarajevu a síti mezinárodních i místních organizací.

Edin Mušić Zdroj: fbihvlada.ba

„Stále tu ale jsou lidé, kteří problémům Romů nerozumí a rozumět nechtějí“, podotýká Sanela Besić, členka Watch Teamu, nezávislého pozorovacího orgánu v zemi. Podle ní je navíc situace Romů v regionu již několik století natolik špatná, že ji ani Dekáda nemá šanci ve svém vymezeném čase vyřešit.

Několikaletý ozbrojený konflikt se Srbskem ke stávajícím těžkostem (nezaměstnanost Romů, nízké vzdělání, špatný zdravotní stav atd.) přidal mnohé další. Řada

z nich přišla ve válce o veškerý majetek a domovy, aniž byla do dnešních dnů jakkoli odškodněna. Migrace do sousedních zemí spolu s etnickými čistkami, jimž mnohdy padli za obětí a příslušníci romského etnika, se výrazně promítly do demografické struktury této populace. Nadto dodnes nebyli Romové uznáni jako válečné oběti. K extrémní chudobě mnohých rodin se často pojí další negativní jevy jako dětská práce či prostituce, žebrota a obchod s dětmi.

Že je situace alarmující i v dalších oblastech, naznačuje informace o školní docházce romských dětí. Podle zprávy Ministerstva zahraničí USA o lidských právech (2008) jich méně než 35 % navštěvuje školu pravidelně. V kombinaci s třikrát vyšší nezaměstnaností federace, než je v ČR (natož pak mezi Romy), a čtvrtinovým HDP na hlavu je evidentní, že v problematické situaci nejsou pouze Romové, ale celá země.

První krok vpřed

Přistoupením Bosny a Hercegoviny k Dekádě však vznikl zemi závazek k plnění Národního akčního plánu. Naděje na změnu tu tedy je. Za prioritní oblasti byly zvoleny: vzdělání, zaměstnanost, bydlení a zdraví romské minority. Do této chvíle společně s implementací akčního plánu probíhaly zejména kroky k zajišťování finančních prostředků.

Z toho důvodu je možná jakékoliv hodnocení předčasné, přesto neškodí mít od počátku oči otevřené: někdy totiž i povaha startu může naznačit, jak vše asi bude probíhat dál.

První - byť nepatrné - znepokojení vyvolává Watch Team. Přestože jeho lidé již nějaký čas podle svých slov pracují na první monitorovací zprávě uplynulých dvou let (ta má být do září hotová), zdráhají se poskytnout bližší hodnocení. To zasláné obsahuje z větší části obecný popis a dohledatelné informace. Analýza, která se od kompetentního pozorovacího orgánu očekává, však chybí. Snad se tedy dočkáme v září.

Už bylo dost konferencí

V roce 2004 země přijala Akční plán vzdělávacích potřeb Romů a dalších národnostních minorit. Ten však pro svoji nekonkrétnost již rok odpovědná místa revidují a připravují do podoby, která by s potřebami Dekády více korespondovala. Podle slov Ljiljany Santic, poradkyně ministerstva pro lidská práva a uprchlíky, jež za naplňování Dekády odpovídá, je revize tohoto akčního plánu pro vzdělávání již téměř hotová.

Vše ukáže čas

Zdroj: Internet

Je však rok adekvátně dlouhá doba tomuto úkolu? Pochyby sílí i díky vyjádření Borise Pupice z nevládní organizace Be My Friend (BMF), která situaci sleduje přímo v zemi. Kritizuje zejména současnou dynamiku práce a neustále mítinky a konference, jež jsou neúměrně prozatímním výsledkům.

Více nelze říct ani o oblastech zaměstnanosti a bydlení. Došlo sice k vyčlenění finančních prostředků, současně ale stále probíhá zmiňovaná implementace akčního plánu. Pro obě oblasti je však plánován vznik databáze, která by umožnila získat přehled jak o nezaměstnaných osobách, tak o těch, které nefigurují v matrikách a mají tudíž ztížený přístup ke zdravotní péči. V plánu jsou stimulační programy zvyšující zaměstnanost Romů, motivační projekty k péči o zdraví a k zapojení se do pracovního trhu, osvěta zdravotnického personálu a současně zvyšování podílů Romů ve zdravotnických profesích apod.

Kancelář národního koordinátora jako zatím nejvíce progresivní hodnotí oblast bydlení. Zdejší Romové bydlí často v nelegálně postavených domech, nevyřešené zůstávají majetkoprávní vztahy, nevyhovuje infrastruktura ani hygienický standard. Akční plán se tedy zaměřuje na legalizaci obydlí a stavbu nových domů, rozvoj přílehlé infrastruktury, posílení motivace Romů pečovat o místa svého bydliště či na zvyšování obecného povědomí společnosti o probíhajících opatřeních a jejich důležitosti.

Jak tvrdí Santic, dosavadním výsledkem vyhlášené výzvy pro projekty zaměřené na bydlení Romů je plán na konstrukci, případně rekonstrukci 214 domů. Ten však měl v terénu běžet již od letošního ledna, podle Pupice ale ministerstvo v červnu oznámilo, že se kvůli zpomalení dodávek se proces zastavil. Více než dvě stovky domů tak déle než půl roku stojí netknuté.

Dekáda pro úředníky

Podle Pupice udělala země doposud největší krok vytvořením registru příslušníků romské menšiny a jejich potřeb. Naznačuje však, že existují indicie vedoucí k pochybám o správném využití finančního balíku. Podle jeho slov měla část prostředků údajně putovat na platy státních úředníků; ti byli tak za odvedenou práci placeni dvakrát - běžným měsíčním platem i speciálními prémie za balíku na vytvoření registru. Současně s tím je znepokojen dalším nesrozumitelným hospodařením s prostředky na Dekádu. V roce 2009 byly vyčleněny 3 miliony kun (v přepočtu 1,5 milionu EUR), které ale podle jeho slov nemohly stačit na dosažení vytyčených cílů. Nadto neuvěřitelných 60 % rozpočtu Dekády, jak uvádí Pupic, spolkně chod administrativního aparátu.

Za výsledky prý tedy nestojí ani tak Dekáda, jako spíš lokální samosprávy a řada nevládních organizací, které s Romy dlouhodobě pracují. S těmi však ministerstvo a tým Dekády údajně odmítají spolupracovat, a tak sám Pupic uzavírá: „Až čas ukáže, zda takto nastavený přístup je ten správný.“

Chorvatsko: příliš obecné úspěchy Chorvatská Dekáda je možná na dobré cestě, detaily však nechtějte vědět

Text: Radka Steklá

„Je to dobré, ale mohlo by to být lepší,“ odpověděl Cana Kasum, lídr Watch Teamu na otázku, jakých konkrétních výsledků bylo po pěti letech Dekády romské inkluze v Chorvatsku dosaženo. Opakovaně se dožadujeme upřesnění, konkrétních dat, analýz nejen k této otázce. Marně. Pan Kasum, styčná osoba odpovědná za hodnocení implementace akčního plánu, přestal komunikovat. Zbytečné jsou e-maily, volání, marné zprávy SMS. Znamená to něco?

Jadranka Kosor Zdroj: internet

Ve srovnání s dalšími republikami bývalé Jugoslávie se Chorvatsku poměrně daří. Stále však jde o zemi s patnáctiprocentní nezaměstnaností, o třetinu nižším HDP na obyvatele než v ČR či s mizernou situací většiny romské populace. „Vláda je v začleňování Romů aktivní jen proto, aby tím urychlila svůj vstup do EU. Prezentuje se výsledky na papíře, v terénu je ale

situace zcela odlišná,“ upozorňuje Senija Seferović, ředitelka Asociace romských žen při Unii chorvatských Romů (RWA CRU), jedné z nejvýznamnějších nevládních organizací v zemi. Podle různých odhadů zde žije více než 40 000 Romů. Polovinu z nich přitom tvoří váleční uprchlíci ze sousední Bosny a Hercegoviny a tzv. IDPs, tedy Romové, kteří v důsledku války přišli v Chorvatsku o své domovy. Podle Zprávy o lidských právech Ministerstva zahraničí USA tu byl v roce 2008 každý druhý Rom odkázán na sociální dávky, v 89 % domácností nebyla osoba s pravidelným příjmem, pouhých 6 % Romů mělo stálé zaměstnání, až třetina byla negramotná a každý čtvrtý Rom nevládní žádná identifikační dokumenty nutné k nároku na zdravotní péči, důchody apod.

Změnit osady

Neúnosný stav nakonec vyústil v přijetí Národního programu pro Romy (2003) a v roce 2005 v zapojení se do Dekády romské inkluze. Pro Národní akční plán byly jako prioritní vytyčeny oblasti vzdělání, zaměstnanost, zdraví a bydlení.

Nejprogresivněji se jeví oblast bydlení. Shodnou se na tom Aleksa Dokić z kanceláře národní koordinátorky Dekády (tou je premiérka chorvatské vlády Jadranka Kosor) společně s nezávislými subjekty - ředitelkou RWA CRU Seferović i hodnotící zprávou Watch Teamu z roku 2007 (nezávislým kontrolním orgánem působícím v každé zemi Dekády). Chorvatsko se chce vypořádat s nelegálními romskými osadami paletou konkrétních opatření, jež mimo jiné směřují k legalizaci sídel, ale také ke společenskému začleňování Romů do komunit obcí.

Jak tvrdí Kasum z Watch Teamu, pozornost se zatím soustřeďuje spíše na podporu infrastruktury, než na zvyšování standardu bydlení. Podle Dokić třináct ze čtrnácti žup s romskou populací (země se dělí do 21 žup) již má vypracované plány, jež jsou podmínkou pro legalizaci osad. Ve čtyřech obcích současně proběhl rozvoj infrastruktury a brzy se očekává i dokončení procesu legalizace těchto osad. To potvrzuje i Seferović. V roce 2011 mají být navíc zahájeny práce v dalších dvou osadách. Na doplňující dotazy, v jakém horizontu se dočkají i další obce a v čem konkrétně spočívá ono budování infrastruktury, již Dokić nezareagovala.

Koho tady vzděláváme

Ke zvýšení vzdělanosti Romů má vést desegregace tříd, stipendia, hrazené internátní ubytování, doučování, osvětové kampaně, vzdělávání romských žen, dospělých a další podpůrné kroky včetně školení učitelů a přípravy školních kolektivů.

Od zahájení Dekády podle Dokić výrazně vzrostl podíl Romů ve školách. V předškolním vzdělávání více než dvojnásobně, čtyřnásobně více dětí pak plní povinnou školní docházku. Střední školy navštěvuje

Mohlo by to být lepší. Ale jak?

Zdroj: Internet

dvojnásobek romských studentů a počet absolventů univerzit je nyní třikrát vyšší. Takto vyčíslené výsledky však současně nic nevyovídají o tom, jakého procenta romských dětí z celkového počtu se toto zlepšení týká. A také jak se k těmto číslům došlo vzhledem k neexistenci etnických dat a k obrovskému rozdílu v počtu Romů podle oficiálních statistik a kvalifikovaných odhadů mnoha organizací. Zároveň je nutné mít na zřeteli, že slova chvály a pozitivní data poskytuje sám jejich vykonavatel, tedy kancelář národní koordinátorky, a že chorvatský Watch Team v čele s panem Kasumem není schopen konstruktivní a konkrétní kritiky.

To ředitelka RWA CRU Seferović konkrétní výhrady má. Nelíbí se jí příliš krátká doba vládních programů a projektů, které tak podle ní nemohou vést k vytoženým výsledkům.

Pro zaměstnanost všechno

Oblast zaměstnanosti zahrnuje podporu mládeže a žen, uplatnění ve všech odvětvích průmyslu, asistenci začínajícím romským podnikatelům, dotovaná pracovní místa a další. Jak uvádí Dokić, probíhá v této sféře řada podpůrných programů. Kancelář koordinátorky ale poskytla tentýž obecný výčet, který stojí v akčním plánu Dekády.

O realitě v terénu to však nic nevyovídá. Na žádost o doplnění konkrétních příkladů probíhajících programů, počtu zapojených a podpořených Romů už neodpovídá. Již před třemi lety navíc Watch Team vládě vytykal, že pro zvyšování zaměstnanosti romských komunit používá Národní plán zaměstnanosti, jehož opatření ale vůbec nemusí odpovídat konkrétním potřebám Romů. Tehdy na to poukázal i počet romských příjemců programů, jenž byl oproti opatrnému očekávání ještě mnohem nižší. Je tedy otázkou, zda opatření Národního plánu vůbec dokáží proniknout do romských komunit.

Uzdravit

Co se podpory zdraví Romů týče, je cíleno zejména na zlepšení zdravotního stavu kojenců a dětí, na odstranění nejčastějších příčin dětské úmrtnosti, na zdravotní osvětu, zlepšení hygienických podmínek v domácnostech a na plošnou vakcinaci dětí.

Zde je Dokić ve výčtu mnohem více strohá, uvádí pouze blíže nespecifikovaný nárůst očkovaných romských dětí za posledních pět let. Cana Kasum z Watch Teamu tuto oblast ale hodnotí jen obecně jako úplně stagnující a nedosahující žádného pokroku.

Nutno však poznamenat, že mnohé v této oblasti souvisí s investicemi do bydlení, o zvýšení zdraví populace lze navíc hovořit až v delším časovém odstupu. Přesto se podle dostupných informací zdá, že jeho tvrzení nemusí být daleko od pravdy.

Pochyby zůstávají

Není překvapením, že se vládní data hemží úspěchy. Problematiká je ale jejich nekonkrétnost, naprostá absence relevantních číselných údajů a hlavně ticho, které jak u vlády, tak u Watch Teamu následovalo při každé žádosti o doplňující informace.

Makedonie: bez peněz to nejde

Pro chudou Makedonii jsou Romové okrajovým problémem

Text: Petra Zajdová

Situace romské menšiny v bývalé jugoslávské republice Makedonie je tíživá. Stejně jako mnoha dalších obyvatel této země, která patří mezi nejslabší ekonomiky Evropy. Největšími problémy jsou obrovská nezaměstnanost a všudypřítomná korupce. Makedonie se sice do Dekády romské inkluze 2005–2015 společně s dalšími sedmi státy zapojila hned na začátku, výsledky jsou však zatím příliš obecné a šustí papírem.

Nezdet Mustafa Zdroj: internet

Podobně jako jinde v Evropě se k romské národnosti v Makedonii hlásí mnohem méně Romů, než zde reálně žije. Oficiální údaje uvádí romskou menšinu s přibližně 54 000 lidí jako čtvrtou nejpočetnější, odhady odborníků ale počítají až s čtvrtmilionovou romskou populací.

Většina Romů žije ve městech, nejvíce pak v těch největších - ve Skopji, Prilepu a Kumanovu. Čísla uvádějící počty sociálně vyloučených lidí, potažmo konkrétně Romů, neexistují. Ve zprávách nevládních organizací se pak v souvislosti s Romy nejčastěji skloňují slova - chudoba, nezaměstnanost a negramotnost.

Vstup Makedonie do Dekády romské inkluze 2005–2015, která si vzala za cíl právě tyto oblasti života Romů postupně zlepšovat, se v tomto světle jeví jako nevyhnutelný.

Změnilo se vůbec něco?

V řádu několika měsíců zpracovala makedonská vláda (stejně jako všechny ostatní země Dekády) Národní akční plán, v němž si vytyčila zásadní priority: zaměstnání, bydlení, zdravotní péči a vzdělání. Hlavní dohled nad provedením akčního plánu pak převzalo Ministerstvo práce a sociálních věcí Makedonie, jež pro tuto agendu založilo samostatný úřad Národní koordinační orgán.

V národní zprávě Makedonie za rok 2009, tady čtyři roky po zapojení do Dekády, se ale jen obecně uvádí: „Vládní strategie k integraci romské komunity a začlenění do programu Dekády jsou prvními kroky k zajištění ochrany práv Romů.“ Což po čtyřech letech od zapojení do Dekády znamená, že je Makedonie stále na začátku?

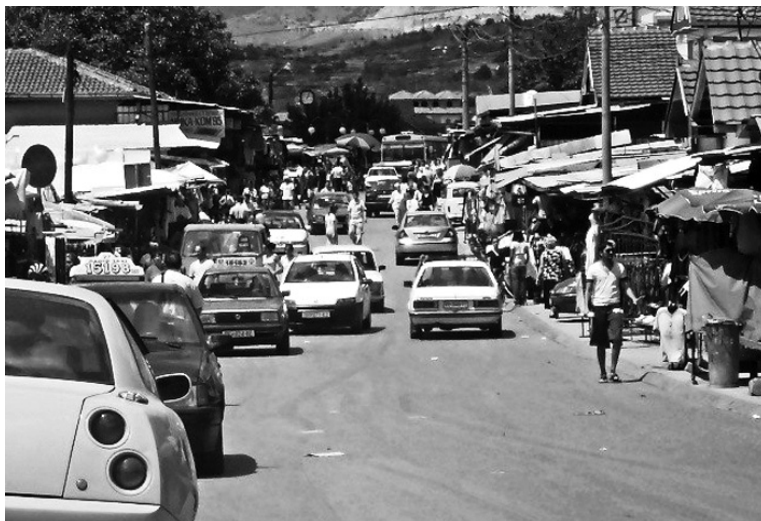
Vysoká nezaměstnanost Romů v Makedonii je způsobená množstvím faktorů – nízká úroveň vzdělání, nekooperativní chování Romů na trhu práce či nedosažitelnost informací o pracovních příležitostech. Podle údajů makedonské Pracovní agentury z roku 2008 byla přibližně třetina Romů registrována jako nezaměstnaná, z čehož 90 % jedinců nedosáhlo žádné kvalifikace.

Toto číslo, jakkoli vysoké, by mohlo být na první pohled považováno za úspěch. Celková nezaměstnanost v Makedonii totiž činí až 35 %. Údaj je však neúplný: zahrnuje pouze Romy, kteří se evidovali na úřadech práce a z evidence nebyli vyřazeni.

V oblasti bydlení je situace obdobně tíživá. Podle vládního průzkumu z loňského roku žije většina makedonských Romů v osadách na okrajích měst bez odpovídajících přístupových komunikací, elektřiny, kanalizace či napojení na vodovod. Největší takové osady se rozkládají na periferiích Skopje, Kumanova, Prilepu, Bitole a Stipu.

V Suto Orizari, asi největší osadě na skopijském předměstí, má více než polovina Romů žijících v primitivních příbytcích něco okolo dvou až pěti metrů čtverečních životního prostoru. Polovina pak nedisponuje ani základním sociálním zařízením pro osobní hygienu, jen 60 % má přístup k tekoucí vodě a pouhých 15 % používá improvizované toalety.

Makedonský Národní koordinační orgán v zaslaném e-mailu ale tvrdí, že věci už se hýbou k lepšímu. Od roku 2007 mají v Suto Orizari

V největší romské osadě Suto Orizari dochází alespoň k dílčím změnám

Zdroj: Internet

probíhat „renovující a urbanizační projekty“, s nimiž se v brzké budoucnosti počítá i v dalších velkých osadách v Prilepu a Bitole. Jak daleko se v rekonstrukci Suto Orizari došlo a jak do ní sami místní byli zapojeni? Na to pracovníci Národního koordinačního orgánu ani po urgencích neodpověděli.

Podle výzkumů Vzdělávacího rozvojového programu je 14 % Romů bez jakéhokoli vzdělání nebo nedokončili povinnou školní docházku a 35 % pak má úplné základní vzdělání. Ze zákona povinná školní docházka na základních i středních školách se ve skutečnosti zjevně nedodrжуje. V rámci Dekády byl v Makedonii zřízen Romský vzdělávací fond, jenž si dal za cíl dlouhodobé zvýšení kvalifikace a vzdělání Romů s akcentem na udržitelnost vzdělávacích programů a nesegregační vzdělávání. Jakých konkrétních cílů makedonská vláda v oblasti vzdělání Romů dosáhla, jsme se opět nedověděli.

Nejdřív řešte chudobu

Hlavní překážkou bránící v náplni vytyčených cílů v rámci makedonské Dekády je podle jejího národního koordinátora, ministra bez portfeje Nezdeta Mustafa, nedostatek finančních prostředků. V zemi, která trvale patří mezi desítku nejchudších států Evropy a jež je hodnocena Světovou bankou jako podprůměrná příjmová republika, je totiž těžké zvláště v době finanční krize vyčleňovat finance na další projekty. Vzhledem k tomu, že samotná Dekáda žádné prostředky zapojeným zemím neposkytuje, nabízí se otázka, zda Makedonie vstup do nadnárodního projektu nevnímala spíše jako vhodnou ukázkou své „evropskosti“ v souvislosti se svým statutem kandidátské země Evropské unie, i když finance k jejímu realizování postrádá.

Makedonský Decade Watch Team, tedy nezávislý dohlížející orgán hodnotící práci vlády v oblasti Dekády, o motivacích nechce spekulovat.

Místo toho se už v roce 2008 rozhodl pro rozšíření své působnosti z „pouze“ dohlížejícího směrem k vlastním aktivitám. „Zahájili jsme průzkum, ve kterém jsme se ptali samotných Romů, co by jim vlastně nejvíce pomohlo, co je nejvíce tíží,“ uvádí Aleksandra Bojadjjeva, členka tohoto týmu. Zároveň neopomněli ani otázku dopadu Dekády na životní úroveň respondentů. „Zaměřovali jsme se na všechny oblasti vytipované makedonskou vládou v Národním akčním plánu a přidali jsme ještě monitoring antidiskriminačních opatření a genderové rovnosti,“ popisuje Bojadjjeva. A zjištění bylo prosté – největší překážkou v začlenění se do společnosti je pro makedonské Romy chudoba.

„Nemůžete od hladovějících lidí každodenně hledajících místo na spaní čekat, že budou chodit do školy nebo do práce. Minimálně by se měly stát zasadit o to, aby chudoba dále nenarůstala,“ vysvětluje Bojadjjeva. DWT tým dále prezentuje veskrze skeptický názor na dosažení hlavního cíle Dekády - eliminaci neakceptovatelných rozdílů mezi Romy a většinovou společností. Deset let nepovažuje za dostatečně dlouhou dobu k dosažení tohoto plánu. Na druhou stranu uznává, že zavedení programu Dekády bylo zásadním momentem, na kterém by se mohlo stavět.

Španělsko: pozitivní přístup

Španělská vláda nastartovala integraci Romů už dávno před Dekádou

Text: Tomáš Bystrý

Španělsko může být pro ostatní země v oblasti integrace Romů vzorem. Díky Dekádě romské inkluze to však není, do té se Španělsko zapojilo až jako jedna z posledních zemí. Přesto jsou podmínky španělských „gitanos“ mnohem lepší.

Jan Jařab Zdroj: internet

Z celkového počtu 40 milionů obyvatel Španělska je Romů odhadem nejméně 600 až 650 tisíc. Až 45 procent žije na území Andalusie a zbývající se soustřeďují především ve velkých městech.

Studie ministerstva zahraničních věcí z roku 2004, která se zabývá právním postavením Romů v jednotlivých státech EU, kromě jiného také zmiňuje, že romská komunita je ve Španělsku heterogenní, a to v důsledku odlišného vývoje v ekonomické a sociální oblasti – pro většinu

z nich je identifikující sociální vyloučení a vysoká porodnost. Podle výše zmíněného vládního materiálu je téměř 40 procent matek mladších šestnácti let.

Přesto je ale dnes Španělsko považováno za jednu z mála evropských zemí, kde se poměrně daří Romy začleňovat do společnosti. Integrovaná politika, která se ve Španělsku začala naplňovat během 90. let 20. století, měla velmi pozitivní výsledky – začala mizet ghetta na periferních velkých měst, například v La Peroně, jedné z městských částí Barcelony.

V zemi se také za posledních 15 let podařilo výrazně zvýšit zaměstnanost romské menšiny. Za úspěchem stojí podle všeho především individuální přístup k jednotlivým uchazečům o pracovní místo. Významnou roli sehrává ale i fakt, že Španělé dokázali velmi dobře využít peněz z Evropského sociálního fondu.

Významný mecenáš George Soros, předseda Soros Fund Management a Open Society Institute, nešetřil u příležitosti letošního španělského předsednictví Evropské unie chválou. „Španělsko může být v právu slova smyslu hrdé na způsob, jímž se ke své vlastní romské menšině postavilo. Doufám, že španělské předsednictví EU bude na této zkušenosti stavět, aby prosadilo vytvoření komplexní strategie přístupu k evropským Romům,“ řekl Soros.

Do Dekády romské inkluze se Španělsko nově zapojilo vedle Albánie a Bosny a Hercegoviny v roce 2007. Vzhledem k výše zmíněné chvále je s podivem, že národní koordinátorka španělské Dekády ani po třech týdnech neodpověděla na námi zasláné otázky pídící se po konkrétních plánech a výsledcích

Ještě před pár lety na tom španělští Romové byli hůře než čeští

Jan Jařab pracuje v úřadu Vysoké komisařky OSN pro lidská práva jako její regionální zástupce pro Evropu se sídlem v Bruselu. V letech 2001 až 2004 byl zmocněncem vlády ČR pro lidská práva a v letech 2004 až 2010 členem kabinetu evropského komisaře pro zaměstnanost, sociální věci a rovnost příležitostí. V roce 2004 byl se zástupci českých samospráv v Madridu, kde se setkal se starostou části, v níž žijí tisíce chudých Romů.

Říkáte, že Španělsko má velmi pozitivní výsledky v integraci Romů. Co konkrétně se podle vás v této zemi na rozdíl od jiných daří?

Španělští Romové, jimž se říká „gitanos“, jsou nadále výrazně znevýhodněnou skupinou obyvatel, jejíž vzdělání, míra zaměstnanosti a příjmy zaostávají za většinovou populací. Přesto je Španělsko všeobecně – a podle mého názoru právem – považováno za pozitivní pří-

klad. Je totiž jednou z mála evropských zemí, kde se životní podmínky poměrně velké romské populace za poslední dvě desetiletí nesporně zlepšily. Lze říci, že před dvaceti lety na tom byli španělští Romové hůře než čeští: měli vysokou míru negratnosti a jen minimum jich vykonávalo regulérní zaměstnání. Většina žila v chatrčích a nacházela obživu, tak jako po celé předchozí generace, jen v sektoru šedé ekonomiky.

Španělští Romové jsou na tom asi nejlépe Zdroj: Internet v Evropě

Co stojí za úspěchem, díky němuž mohou Romové ve Španělsku žít v daleko lepších podmínkách?

Za relativním úspěchem španělského přístupu k Romům nepochybně stojí v první řadě politická vůle. Ústřední vláda i samosprávy dokázaly soustředěným úsilím zlepšit situaci. To výrazně kontrastuje s dynamikou vývoje v zemích střední a východní Evropy, kde naopak zažívají Romové od pádu komunismu prudký socioekonomický propad, ale i s vývojem v Itálii, Řecku nebo Francii.

Zatím jste velmi pozitivní. Co se ale podle vás v rámci integrační politiky Španělsku nepovedlo?

Na počátku 90. let se španělské úřady pokoušely řešit situaci ve slumech tím, že jejich obyvatele přemísťovaly do zděných, ale pořád ještě segregovaných a od sociálních služeb i pracovních míst vzdálených domků, jakýchsi modelových ghatt za periferií měst. Výsledky byly nevalné. Úroveň bydlení se sice trochu zlepšila, ale sociální problémy zůstaly. Společnost – od občanských aktivistů až po politiky – se posléze racionálně shodla, že tento přístup je chybný nejen z perspektivy práv Romů, ale i z hlediska ekonomického. Obyvatelé těchto periferních ghatt byli posléze též integrováni do normálního bydlení.

Jak moc Dekáda změnila život obyčejným Romům?

Španělský přístup se rozvinul dříve, než začala Dekáda romské inkluze. Spíše než jakýkoli jednotlivý projekt bych v této souvislosti rád vyzdvihl program ACCEDER, který je zaměřen na zaměstnanost. Jeho principem je připravovat Romy na účast na otevřeném trhu práce – nevytváří tedy žádnou umělou „projektovou zaměstnanost“. Účastníci, mezi nimiž jsou asi dvě třetiny Romů a třetina osob jiného etnického původu, jsou nejen trénováni v dovednostech potřebných pro trh práce, ale je jim poskytována také aktivní pomoc při hledání konkrétního místa a po jeho získání i dočasná supervize, aby se na minimum omezilo riziko selhání. Připomeňme si navíc, že se Španělsko k Dekádě připojilo – jako jediná země západní Evropy – až s několikaletým zpožděním. Původně nikdo ani o Španělsku neuvažoval, protože Dekáda byla zamýšlena pro země střední a východní Evropy. Jednou z prvních forem spolupráce Španělska se zeměmi tohoto regionu byl právě tzv. twinning s Českou republikou v rámci programu PHARE, který se odehrál v roce 2004. José Manuel Fresno, první ředitel největší španělské proromské organizace FSG (Fundación Secretariado Gitano), si uvědomil potenciální význam španělského příkladu pro tyto země. To vedlo o tři roky později ke španělskému vstupu do Dekády, ale i ke vzniku sítě zvané EURoma Network, v níž se setkávají odborníci na využití strukturálních fondů EU. Obecně se mi zdá, že spíše ovlivnilo – a doufejme ještě ovlivní – Španělsko Dekádu než Dekáda Španělsko.

Rumunsko: o Romech bez Romů

Dekáda se v každodenním životě rumunských Romů zatím neprojevila

Text: Tomáš Bystrý

Dekáda? Co to je?

Zdroj: Internet

Ze všech evropských států má tato země ležící z větší části na Balkánském poloostrově v jihovýchodní části Evropy největší koncentraci Romů vůbec. Podle kvalifikovaných údajů Evropské komise žije v Rumunsku až dva a půl milionů Romů. Jejich socioekonomická situace je však trýznivá. Žijí na periferiích měst v polorozpadlých nebo nedostavěných domech.

Dekádu romské inkluze 2005-2015 oficiálně zahájilo jako první stát právě Rumunsko. Stejně jako v ostatních členských státech Dekády se zaměřuje zejména na vzdělávání, zaměstnávání, zdravotní situaci Romů a bytovou problematiku.

Kupříkladu v rámci předškolního vzdělávání mají vzniknout v lokalitách, kde Romové žijí, mateřské školy. Ty by měly v raném stadiu vzdělávání zajistit lepší budoucnost pro další generace rumunských Romů. Někteří z nich, kteří žijí ve špatných sociálně-ekonomických podmínkách, neumějí ani číst a psát. V roce 2007 vydalo ministerstvo školství vyhlášku, která přímo zakazuje jakoukoliv segregaci ve vzdělávacím systému. Kromě toho přidalo i předpis nařizující školám a školním inspektorům sledovat, zda ve školních zařízeních nedochází k diskriminaci romských žáků a studentů. V rámci vzdělávání navázala Národní agentura pro práva Romů v roce 2005 spolupráci s Národní agenturou pro zaměstnanost a stanovila rámec společných opatření ke zlepšení situace v oblasti zaměstnanosti Romů. Zpočátku bylo hlavním cílem informovat romskou menšinu o jejich právech například při hledání práce. Podle statistik Národní agentury pro práva Romů bylo zaměstnáno 1129 rumunských Romů v roce 2005, 1116 v roce 2006 a 1187 v roce 2007. Zlepšit zaměstnanost Romů by mohl v Rumunsku projekt Společně na trhu práce, který je v současné době v pilotní fázi.

V rámci Dekády má být proveden v osmi lokalitách ve spolupráci s Fundación Secretariado Gitano ze Španělska, které v minulých letech stejný projekt úspěšně realizovalo. Cílovou skupinou jsou Romové ve věku od 16 - 64 let a jeho hlavním cílem je podpora sociálního začleňování Romů v oblasti zaměstnanosti na vnitrostátní úrovni.

Podle Gelua Duminica, výkonného ředitele Agentury pro rozvoj společnosti, nemá Dekáda romské inkluze v Rumunsku jakýkoliv dopad na Romy a jejich zlepšující se situaci: „Zpočátku jsem Dekádu velmi podporoval, psal jsem o ní, domníval jsem se, že jde o dobrou myšlenku. Nyní jsem ale zklamaný. Za tu dobu tu nejsou vidět žádné rozdíly, žádný posun. Reálně tu Dekáda v podstatě neexistuje. Domnívám se, že bez skutečného zmocnění Romů nemůže existovat žádné partnerství mezi vládou a romskou menšinou. Je to o nás bez nás,“ píše Gelu na blogu Open Society Institutu.

Nemůžeme nic zaručit

Jaké ovoce přinesla do této chvíle Dekáda romské inkluze v Rumunsku? Více poradkyně prezidenta Národní agentury pro práva Romů v Rumunsku Alina Ene.

Co bylo hlavním důvodem zapojení Rumunska do Dekády romské inkluze?

Již desetiletí se projevovала mezi různými vládami a mezinárodními organizacemi snaha komplexněji řešit zlepšení životních podmínek Romů v Rumunsku. Vzhledem k tomu, že tu žije vůbec nejvíc Romů v Evropě, shodli jsme se, že jednou z nejlepších cest bude právě zapojení do Dekády. Byli jsme vůbec první, kdo se do ní oficiálně zapojil.

Jak je zaručena kontinuita Dekády s ohledem na střídání vlád?

Do roku 2008 byly plány v rámci Dekády zahrnuty do Národní strategie pro Romy. Ta zaručovala přijetí jednotlivých opatření jako rozhodnutí vlády. V tuhle chvíli můžeme zaručit jen jediné, a to v nejbližší době informovat o našich plánech parlament. O to se snažíme.

Podělte se o pozitivní příklady, k nimž došlo v Rumunsku díky Dekádě romské inkluze. Jakým nejčastějším překážkám čelíte při plnění cílů?

Asi pro nás největším úspěchem bylo přijetí vyhlášky ministerstva školství z roku 2007, která zakazuje jakoukoliv segregaci ve školách. Myslím si, že se skutečně podařilo to, že ředitelé škol a školní inspektoři si dávají pozor na diskriminaci romských dětí. Je to pro nás velmi důležité, protože vzdělání je jednou z našich nejzásadnějších priorit. Pokud se ptáte na překážky, musím jednoznačně odpovědět, že největší problém nám činí čím dál větší byrokratické nároky.

Podle zprávy Evropské agentury pro základní práva z roku 2009 je diskriminace Romů v Rumunsku nižší než v ostatních zemích EU. Jaká je podle vás realita?

Nedokážu posoudit, z čeho tato agentura vychází. Nicméně s těmito výsledky nesouhlasím. Rumunští Romové představují stále skupinu, která je velmi diskriminována.

Rumuni Romy opovrhují

Olga Láterová je v Rumunsku v rámci Evropské dobrovolné služby. V současné době ve městě Craiova, kde existují tři velké romské komunity. V každé z nich žije přibližně kolem deseti tisíc Romů, Craiova má celkem 300 tisíc obyvatel.

Jak vnímáte socioekonomickou situaci Romů v Rumunsku?

Situaci Romů v Rumunsku vidím jako velmi vážnou, jejich životní podmínky jsou opravdu kritické. Hodně jsem v Rumunsku cestovala, takže vím, že kolem každého většího města existuje pět až šest vesnic, kde žijí pouze Romové.

Žijí na periferiích měst, kam autobus jede jednou za hodinu. Bydlí v polorozpadlých nebo nedostavěných domech, jako dopravní prostředek používají bryčku taženou koňmi. Většina z nich nemá možnost pracovat, protože neumí číst ani psát. Obecně je tu také velká diskriminace. Romské děti si například nemohou hrát na stejném místě jako ostatní děti. Všeobecně je jejich situace daleko horší než v České republice.

Existují projekty, neziskové organizace, které se snaží začleňovat Romy do společnosti? A pomáhat jim dostat se z bludného kruhu chudoby?

Samozřejmě, že v Rumunsku takové organizace existují, bohužel v mnoha případech pouze na papíře. Pracuji ve třech romských komunitách, s místními Romy jsem v kontaktu téměř denně a troufnu si říct, že nikdo z nich nikdy nepocítl vliv takové organizace či projektu na svém životě.

Z vašich zkušeností z terénu má působení Dekády romské inkluze nějaký dopad na život obyčejných Romů?

Dekáda je sama o sobě velice dobrá myšlenka. Určitě představuje krok kupředu v řešení romské situace, ale podle mě je bohužel její dopad na obyčejné Romy v Rumunsku mizivý. Rumuni Romy opovrhují a neuznávají je jako sobě rovné. Takže ani nevidí důvod, proč by se měli snažit je začlenit do společnosti. Myslím si, že se to zdaleka netýká jen Rumunska.

Bulharsko: absence celistvé koncepce

Bulharská vláda vykazuje množství projektů, jejich dopad je však sporný

Text: Petra Zajdová

*Bulharsko bylo jednou ze zemí, která se bez váhání rozhodla zapojit do programu Dekády romské inkluze 2005-2015. Po-
hlutky k tomuto kroku byly více jak oprávněné. Je totiž zemí
s nejvyšším počtem romské populace v Evropě vůbec. Stejně jako
v jiných státech starého kontinentu se i v Bulharsku velká část
Romů každodenně potýkají se závažnými socioekonomickými
problémy.*

Současná situace bulharských Romů

Romové v Bulharsku tvoří druhou nejpočetnější minoritní skupinu. Podle posledních údajů z roku 2001 zpracovaných bulharským Národním statistickým institutem se k romské národnosti veřejně hlásí 370 908 (4, 7%) obyvatel z celkového počtu 7 928 901. Podobně jako i v jiných evropských zemích, je počet romských obyvatel Bulharska sporný.

Neoficiální odhady podložené studii a průzkumy se různí. Jedno mají však společné. Počty Romů jsou mnohem vyšší - pohybují se mezi 500 000 a 800 000. Romové v Bulharsku čelí mnoha útrapám, mezi které patří především ekonomické problémy, limitovaný přístup ke vzdělání a na trh práce a bydlení. Více než polovina bulharských Romů se pak každodenně potýká s extrémní chudobou a životem v sociálním vyloučení.

Zpráva Ministerstva zahraničí USA monitorující stav lidských práv v Bulharsku za rok 2009 například udává, že vzdělání na všech úrovních dosažené romskými dětmi je obecně nižší. Navíc téměř 10 % bulharských romských dětí nikdy nechodilo do školy. Jako důvody jsou udávány různé faktory: chudoba ovlivňující nemožnost dítěti zajistit základní školní pomůcky, vhodné oblečení, obuv i jídlo. Dalším faktorem je pak zneužívání dětí k veřejnému žebrání na ulicích a v restauracích.

Dalším problémem je diskriminace minorit, zejména pak Romů, na pracovištích. Nepřímým důkazem toho je i všeobecná míra nezaměstnanosti Romů, která v minulém roce dosáhla skoro 65 %, v některých oblastech až 80 %. Nízká kvalifikace ve spojitosti s předsudky a nepřívětivým postojem majority k romské komunitě je hlavním problémem znevýhodňujícím Romy na trhu práce.

Navíc se objevily kauzy demolice romských příbytků doprovázených nepřiměřeným policejním zásahem. Demolice často zapříčiní ještě větší sociální propad těchto lidí, kdy bez poskytnutí jakéhokoliv alternativního bydlení zůstanou de facto na ulici, podobně jako se tomu stalo v městské části Sofia Burgas.

Nástup Dekády romské inkluze

Program Dekády romské inkluze byl spuštěn roku 2005. Bulharsko bylo jednou z osmi zemí, která se k programu Dekády přidružila hned po jeho spuštění.

Koordinacním a implementačním orgánem Dekády v Bulharsku se stalo Ministerstvo práce a sociální politiky, jež vypracovalo Národní akční plán. Současným Národním koordinátorem programu Dekády je poradce ministra Milen Milenov, ve spolupráci s vedoucími odborníci Ani Evgenievou.

Hlavním cílem je šest oblastí, mezi které patří: vzdělání, zdraví, bydlení, zaměstnanost, ochrana proti diskriminaci a zaručení rovných příležitostí a kultura.

V rámci Ministerstva školství, mládeže a vědy bylo roku 2005 založeno Centrum pro integraci ve vzdělání dětí a studentů etnických minorit (CVIDS), jež realizovalo celkem 28 projektů orientovaných na rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání dětí a studentů etnických minorit. Od svého založení až po současnost finančně podpořilo

Demolice osad nic nevyřeší

Zdroj: Internet

a realizovalo celkem 172 vzdělávacích projektů včetně multikulturní vzdělávání dětí i pedagogů.

V rámci zdravotní péče byla zavedena pozice tzv. mediátorů, jejichž počet v roce 2007 dosáhl 125 zaměstnanců. O rok později vypracovala bulharská vláda program prevence a kontroly HIV/AIDS a pohlavně přenosných chorob financovaným Světovým fondem boje proti AIDS, tuberkulóze a malárii. Osvěta vedená nevládními romskými organizacemi je konkrétně zaměřena především na mladé lidi ve věku 15-25 let a probíhá v deseti různých městských částech velkých bulharských měst s vysokým počtem romské populace.

Nicméně, jak zpráva vydaná European Roma Rights Center v březnu 2009 udává, Bulharsko má stále obrovské rezervy v zajištění přístupu Romů ke zdravotní péči a dostatečné zdravotní osvětě.

V oblasti zaměstnání bulharská vláda Národní program aktivizace neaktivních lidí. V rámci tohoto programu se kvalifikovalo 125 nezaměstnaných Romů na profesní romských mediátorů, ze kterých bylo 102 v únoru 2010 na výše zmíněnou pozici přijato a zaměstnáno. Hlavní pracovní náplní mediátorů je motivovat pracovní neaktivní lidi k registraci na úřadu práce, aby mohli využít jeho služeb v oblasti rekvalifikací a zprostředkování práce.

V oblasti bydlení se bulharská vláda zasadila o realizaci několika projektů zaměřených na renovaci sociálně vyloučených lokalit, vybudování infrastruktury a sociálních bytů. Ministerstvo také stanovilo 21 státních a nestátních institucí, ministerstev, agentur a organizací, které jsou zodpovědné za implementaci Národního akčního plánu.

Problémy, které podle ministerstva brzdí naplňování vytyčených cílů, jsou „současná finanční a ekonomická krize, stejně jako nedostatek statistik vztahujících se k etnickým komunitám.“

Stále jsou tu rezervy

Decade Watch Team, nezávislý monitorovací útvar hodnotící vládní akce zaměřené na implementaci Dekády a naplňování jejich cílů, však podotýká, že i přes to, že vlády generují výsledky práce spojené s naplňováním akčních plánů, existují rezervy.

Doposud Dekáda neměla na Romy potřebný vliv. Zlomový bod programu, který by zajistil dlouhotrvající úspěch, ještě také nenastal. Romové se stále potýkají s problémy začlenění do většinové společnosti v pravém slova smyslu. Jak zpráva Decade Watch Teamu vydaná roku 2009 uvádí: „Většina vlád přemýšlí o romské inkluzi v rámci projektů a sporadických opatření, ale ne jako o souhrnném programu nebo komprehensivní politické reformě. Celistvá inkluzivní opatření pak zůstávají vzdáleným cílem.“

Bulharská vláda tak ostrou kritiku odmítá a poukazuje na výsledky a výstupy své práce, které každoročně uveřejňuje ministerstvo práce a sociálních věcí na internetových stránkách konkrétních úřadů.

Černá Hora: nic než plány

Mladá balkánská země se topí ve vlastních problémech a na Romy jí nezbyvá čas

Text: Michal Kríž

Sabahudin Delić Zdroj: gouvernement.me

Černá Hora je mladou zemí s komplikovanou historií. Podobně jsou na tom i černohorští Romové, často uprchlíci z Kosova bez jasného statusu. A Dekáda romské inkluze na tom ani po pěti letech nic nezměnila.

Černá Hora se stala samostatnou republikou vcelku nedávno odtržením od Srbska, o němž rozhodli v roce 2006 Černohorci v referendu. Od června

toho roku je členem OSN. V roce 2008 země oficiálně požádala o přijetí do Evropské unie, ovšem ekonomická krize značně ubrala na energii plánovaným reformám, které by mohly přijetí urychlit.

Černá Hora se stále počítá mezi nejchudší země v Evropě, od roku 2002 v zemi funguje Rozvojový program OSN (UNDP). Zpráva této instituce z roku 2008 uvádí výrazný růst HDP o 8,6 % v roce 2006 a 10,3 % v roce 2007, přesto míra chudoby zůstává na stejné úrovni – 10,8 % populace žije pod její hranicí. Výsledek sčítání lidu z roku 2003 uvádí 2601 Romů žijících v Černé Hoře, nicméně odhady neziskových organizací pracujících s Romy jich uvádějí až 20 tisíc. Většina Romů žije v homogenních osadách, až polovina z nich pod hranicí chudoby.

Dekáda romské inkluze 2005-2015

K Dekádě romské inkluze se země přidala v roce 2005. Její účast se podle zprávy Decade Watch Teamu z roku 2007 od počátku potýká s nízkou úrovní propagace. K přípravě Národního akčního plánu Dekády byli přizváni zástupci pouze jediné nevládní organizace a nepodařilo se zapojit klíčová ministerstva. Černá Hora je ve své snaze o inkluzi Romů stále ve většině odkázána na externí dárcce a mezinárodní organizace.

Zpráva Decade Watch Teamu z roku 2007 uvádí, že černohorská vláda počítá s tím, že 80 procent finančního zajištění aktivit Dekády přijde od dárců. Pro rok 2008 byla ale rovněž přijata Strategie zlepšení životní úrovně romské populace na rok 2008–2012, jejíž plnění má být zajištěno z vládního rozpočtu, a která přímo navazuje na program Dekády.

Zásadním problémem byla v prvních letech po přistoupení k Dekádě neexistence spolehlivé strategie získávání informací týkajících se Romů na černohorském území. Chyběly tak i naprosto základní údaje týkající se stanovených prioritních oblastí. Národní agentura pro zaměstnanost v této souvislosti vypracovala v roce 2006 výzkumný projekt s výmluvným názvem „Romové viditelní na pracovním trhu“, jenž značně přispěl k získání reálnějších údajů o uchazečích o práci z řad Romů. Součástí tohoto projektu bylo mimo jiné poskytnutí možnosti přihlásit se k určitému etniku v průběhu registrace na úřadech práce.

Specifickým problémem země je přítomnost množství uprchlíků a vysídlených (IDP - internally displaced persons), kterým země poskytla během ozbrojených konfliktů v regionu útočiště. V Černé Hoře se stranou hlavního města Podgorici nachází největší uprchlický tábor na území Balkánu, který je v současné době do-

Chlapec v uprchlickém táboře kosovských Romů

Zdroj: Internet

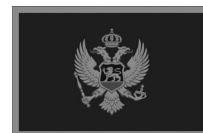
movem také více než 2000 Romů, kteří sem přišli během konfliktu v Kosovu v roce 1999.

Podle zprávy evropského komisaře pro lidská práva Thomase Hammarberga z června roku 2008 žila v Černé Hoře stále velká skupina lidí s nejasným statutem. Byl to i případ mnoha kosovských Romů, postrádajících jakékoliv dokumenty, kterými by doložili původní občanství. Část z nich se potýkala s problémy při snaze získat rodný list ze země původu: jak z Kosova, tak Srbska. Navíc tito uprchlíci často trpěli neznalostí možností a důležitosti registrovat sebe a své děti v nové zemi. Administrativní chaos způsobený kosovským konfliktem, nemožnost doložit občanství, možné diskriminační praktiky úřadů, a vlastní neznalost z nich tak činila lidi de facto bez státní příslušnosti. Přesná čísla opět neexistují, odhaduje se ale, že v Černé Hoře stále žije kolem 1500 Romů bez státní příslušnosti. I po vyhlášení nezávislosti Černé hory v roce 2006 zůstal uprchlíkům z Kosova oficiální status vysídlenců (IDP), a nevztahují se tak na ně práva uprchlíků podle Ženevské konvence.

Černohorský NAP se snaží tuto skupinu tvořící až třetinu celkové romské populace brát v potaz, skutečností ale zůstává, že k přípravě plánu nebyl přizván žádný ze zástupců organizací pracujících s uprchlíky a vysídleníci a vláda v roce 2008 stále nedala k dispozici konkrétní možnosti právní integrace těchto osob. Vysídlení Romové tak zůstávají tou nejohroženější a nejchudší složkou obyvatel Černé Hory. Podle zprávy Amnesty International z tohoto roku v Černé Hoře zůstává „přibližně 4476 Romů, Aškaliů a Egypťanů, kteří sem přišli z Kosova“.

Nic se nemění

Jakkoli je tedy Černá Hora členem Dekády již pět let, změny jsou pouze dílčí, celková situace romského etnika se prakticky nemění. Vzhledem k vysoké míře chudoby a korupce v zemi, neochotě vlády spolupracovat a téměř nulovému zapojení nevládních organizací do řešení problematiky se nedá ani předpokládat změna k lepšímu. Navíc vláda spoléhá, že většinu peněz na projekty získá od dárců a nadací, což se v době hospodářské krize nezdá příliš reálné. Podobně jako jiné země Dekády i zde se bojuje s komunikací a ignorací. Na námi zasláné dotazy nikdo ani po měsíci neodpověděl.

Maďarsko: velká neznámá

Maďarská Dekáda nemá žádné konkrétní výstupy

Text: Lyuba Grunkovskaya

Maďarské předsednictví Dekády romské inkluze bylo hodnoceno na výbornou. Na národní úrovni už se o takovém úspěchu mluvit nedá, vlastně se nedá mluvit o ničem. Ani členové místního Watch Teamu totiž nemají relevantní informace, což je ve chvíli, kdy jsou maďarští Romové terčem stále častějších rasových útoků, alarmující.

Zoltán Balog

Zdroj: gouvernement.hu

Z třinácti národnostních a etnických menšin žijících v Maďarsku jsou Romové jednou z největších a na rozdíl od ostatních nemůžeme v jejich případě mluvit o jiné vlasti než právě Maďarsku. Podle sčítání lidu v roce 2001 se k romské národnosti hlásí 205 720 osob. Nezávislé výzkumy provedené v roce 2003 sociologem

Istvanem Kemenym ale odhadují počet Romů na 520 000 až 650 000 osob.

Situace maďarských Romů

Podobné rozdíly v číslech se vysvětlují nepovinností tohoto citlivého údaje ve všech průzkumech, ale i postojem majoritní společnosti k Romům. V roce 2001 výzkum sociologů Györgyho Csepeliho, Márie Székelyiové a Antala Örkényho zkoumal postoj majority k desegregaci Romů a dotazoval se na způsoby, jak toho dosáhnout. Výsledky osmiletého výzkumu ukázaly, že čtyři pětiny Maďarů by nechtěly mít Romy za sousedy a potvrdily protiromské nálady ve společnosti, kdy 40 procent tazatelů bylo hodnoceno jako silně protiromských a 35 procent za mírné. Pouze čtvrtinu Maďarů lze označit jako bez předsudků vůči Romům.

Romové v Maďarsku stejně jako i v jiných členských zemích Dekády denně čelí diskriminaci, navíc poslední léta jsou poznamenána nárůstem počtu krajně pravicových organizací a hnutí a rasově motivovaných útoků, což zvyšuje bariéru mezi majoritní společností a romskou minoritou.

Změna režimu v roce 1989 romskou minoritu zasáhla více než ostatní obyvatele, a to obzvláště v oblastech zaměstnanosti, vzdělání a chudoby. Například: pouze 42 procent romských dětí (ve srovnání s 88 % na celonárodní úrovni) ve věku 3-5 let prochází předškolní výchovou, která dále ovlivňuje připravenost a úspěšnost dětí ve studiu na základních školách.

Výzkum Keményho, soustředící se na romskou mládež ve věku 20-24 let, ukazuje, že 82,5 procent dokončila základní školu a pouhých 5,1 procenta střední. Většina práceschopných Romů nemá stále zaměstnání (kolem 70-80 %), a z těch, co práci mají, jsou ze 70 procent nekalifikovaní pracovníci.

Důvodem této nerovné situace na trhu práce je podle čtyři roky starého průzkumu Babisova otevřená diskriminace ze strany zaměstnavatelů – více než 80 procent zaměstnavatelů nechce přijímat romské pracovníky, i když mají odpovídající kvalifikaci.

Většina romských rodin žije navíc segregovaně, a to buď v osadách anebo ve čtvrtích na okrajích měst s nedostatečně rozvinutou infrastrukturou. Špatnou situaci můžeme pozorovat i ve zdravotnictví. Délka života romské populace je o deset let kratší než na celonárodní úrovni. Takže ve všech sférách, které jsou prioritní

Předsednictví se povedlo. Ale co dál?

Zdroj: Internet

v rámci Dekády romské inkluze, je celková situace romské populace výrazně horší než u majoritní společnosti.

Nástup Dekády

Parlamentní rezoluce o Národním akčním plánu (Strategickém plánu) byla přijata v roce 2007 a hned po ní bylo podepsáno vládní rozhodnutí, v němž byly stanoveny konkrétní úkoly po implementaci daného plánu v letech 2008-2009 a určena příslušná ministerstva a osoby zodpovědné za jejich realizaci. Kromě snížení diskriminace vůči Romům posílení rovnosti příležitostí, a to především v oblastech vzdělávání, zaměstnání, bydlení a zdraví.

Na přelomu let 2007 a 2008 předsedalo Maďarsko Dekádě romské inkluze. Podle Tunde Buzetzky, facilitátora Dekády, bylo maďarské předsednictví hodnoceno dalšími zeměmi jako jedno z nejlepších z hlediska obsahu akcí a iniciativ vlády. Hlavními výsledky předsednictví jsou pak zapojení nových členských zemí (Albánie, Bosny a Hercegoviny, Španělska, také Slovinska ve statusu pozorovatele) a UNICEF, podniknutí prvních kroků ve vytvoření Evropské romské strategie. Dále podepsání Výzvy o evropské romské politice a nabídnutí členům Dekády podporu v rozvojovou politice na základě principu rovných příležitostí.

Nezhodnotitelné

Podle výzkumu o naplnění cílů Dekády v Maďarsku v letech 2005-2009 provedeného Nadací Kurta Lewina (jejíž zástupci jsou i členy maďarského Decade Watch Teamu), je nesnadné usuzovat, je-li průběh Dekády v Maďarsku úspěšný kvůli nedostatku informací. Nejsou žádná čísla ani indikátory, studie či monitorovací výzkumy popisující konkrétní výsledky.

Je sice možné hodnotit jednotlivé aktivity v oblastech bydlení, vzdělání a zaměstnanosti jako do jisté míry úspěšné a postoj vlády v daných sférách jako aktivní, ale jen nepřímo – z názorů odborníků a neziskových organizací. Ale to nestačí.

Některé oblasti, např. zdravotnictví, navíc zůstávají stranou vládní politiky. Spolupráce romských nevládních organizací s vládou je spíše vlažná a zapojení Romů samotných do nastupujících změn velmi slabé. „Je to jako strašidelná historka, o níž všichni mluví, ale neexistují svědci,“ říká se mezi neziskovkami v oblasti Pécs.

Před dvěma měsíci levicovou vládu vystřídala silně pravicová a předchozí Direktorát pro romskou integraci již neexistuje. Co čeká Dekádu dál, se uvidí. Jasně je jen to, že integrace Romů v Maďarsku stále zůstává na nízké úrovni a diskriminace Romů stále narůstá.

Srbsko: první pokusy a omyly

Srbská vláda má snahu, bez zlepšení bydlení se ale nepohne

Text: Lyuba Grunkovskaya

Situace většiny srbských Romů je tíživá. Oproti jiným zemím Dekády je navíc komplikovaná nedávným národnostním konfliktem mezi zeměmi bývalé Jugoslávie. Kosovští Romové a utečenci v jednom množství lidí žijících pod mírou chudoby ještě zvyšují. Srbsko zatím v rámci Dekády spíše sepisuje koncepty a projekty, jestli budou konkrétně naplňovány, zůstává nadále otevřenou otázkou.

Podobně jako v ostatních zemích zapojených do Dekády romské inkluze 2005–2015 se k romské národnosti hlásí mnohem méně lidí, než odhadují odborníci. Podle sčítání lidu z roku 2002 žije v Republice Srbsko 108 193 Romů, podle odhadů se však reálné číslo blíží až půl milionu. Většina Romů se soustředí do velkých srbských měst, jen v Bělehradu jich je okolo 100 000.

Ve své prezentaci v rámci srbského předsednictví Dekády její národní koordinátor a vicepremiér Božidar Đelić uvedl: „Romové tvoří 66,7 % nejchudší čtvrtiny srbské populace a vůbec se nevyskytují v té nejbohatší čtvrtině. To je alarmující.“

Romové jsou navíc považováni za minoritu nejvíce ohroženou diskriminací, přičemž největším rizikem je pro 270 000 lidí žijících v tzv. romských osadách. Srbská vláda odhaduje počet osad na šest set, z nichž více než 40 procent jsou extrémně chudé slumy. Ve slumech často přežívají i uprchlíci z Kosova, z nichž velká část nedostala náležitou právní, ekonomickou a sociální podporu.

Podle informací z Červeného kříže pouze třetina domácností „vnitřně přemístěných osob“ může spoléhat na výplatu nebo důchod a pouze 10 procent z celkového počtu žije nad mírou chudoby (= 40 eur měsíčně na osobu).

Většina osad oficiálně neexistuje, jedná se o černé stavby na pozemcích nejruznějších vlastníků, nejčastěji města nebo státu. Jejich obyvatelé nemají často hlášené trvalé bydliště, z něhož vyplývá případný nárok na náhradní bydlení. Nedostatečné hygienické podmínky dokonale ilustrují následující čísla: třetina Romů nemá přístup k veřejným vodovodům a 70 procent k hygienickým zařízením. Nevyhovující až nebezpečné podmínky vyplývající z chudoby způsobují vysokou úmrtnost dětí a mladých lidí do 26 let.

Předsednictví mimo EU

Republika Srbsko je členem Dekády romské inkluze od roku 2005. Srbsko se stalo na přelomu roku 2008 a 2009 první nečlenskou zemí Evropské unie, která Dekádě předsedala. Její priority jsou následující: bydlení (legalizace romských osad a zlepšení podmínek v nich), boj proti diskriminaci ve vzdělávání (zvýšení míry účasti romských žáků ve vzdělávacím systému, snížení počtu romských dětí ve zvláštních školách, socioekonomická podpora romských rodin, role učitelů, spolupráce psychologických a pedagogických služeb a vzdělávací inspekce v plné integraci romských dětí), vývoj systému monitorování a hodnocení (problémy vyplývající z nedostatečně spolehlivých údajů, získaných z různých zdrojů, nedůsledně shromážděných a nesystematizovaných). Na národní úrovni pak byly z výsledků srbského předsednictví Dekády romské inkluze nejdůležitější dva: zaprvé schválení revidovaného textu Strategie pro zlepšení postavení Romů v Republice Srbsko 9. dubna 2009, a zadruhé Národní akční plán pro uplatnění dané strategie v 2009–2011, který byl schválen dne 2. července 2009.

Tento plán zahrnuje všech třináct oblastí: vzdělávání, bydlení, zaměstnanost, zdravotnictví, kulturu, média a informace, sociální péči, přístup k osobním dokumentům, účast v politice, boj proti diskriminaci, otázky postavení mužů a žen, status vnitřně vysídlených osob a navrátilců po readmisních dohodách. Plán také stanoví podrobná opatření a aktivity v rámci výše uvedených odvětví, určuje finanční potřeby pro léta 2009–2011 a vymezuje působnost orgánů na centrální, krajské a obecní úrovni.

Za další výsledek Dekády považují národní koordinátoři přijetí struktur pro koordinaci a sledování politik, zaměřených na zlepšení postavení Romů. Tak byla stvořena Rada pro zlepšení postavení Romů, jež se

Hlavně zlepšit bydlení

Zdroj: Internet

skládá se zástupců romské komunity a ministerstev a v jejímž čele stojí vicepremiér pro otázky EU integrace a národní koordinátor Dekády Đelić.

Zůstává bydlení

Spolupráci neziskových organizací a vládního sektoru zajišťuje Liga pro Dekádu romské inkluze. Jedná se o koalici specializovaných nevládních organizací, která se stala konzultantem pro všechna ministerstva, jež vytvořila poradenské skupiny pro implementaci strategie.

Výměnu informací s vládou členové Ligy považují za uspokojivou a přístup k financím otevřený, ale kritizují nedostatečné zapojení Romů samotných do řešení situace. Ideální by podle Ligy bylo, kdyby několik vzdělaných Romů nastoupilo přímo na ministerstvech, a tam se mohlo situací romského etnika kontinuálně zabývat.

Naopak přínos Dekády vidí v uplatnění programu v oblasti zdravotnictví a zaměstnání šedesáti Romek jako zdravotních mediátorek. Dalším výsledkem je vytvoření databáze nezaměstnaných Romů a státní podpora zaměstnavatelů, kteří se je rozhodnou zaměstnat.

Trvalým problémem zůstává bydlení. Navíc ministerstvo, které má tuto oblast v kompetenci, spolupráci s Ligou nenavázalo a nadále ji ignoruje.

V listopadu v roce 2008, v rámci dekádního workshopu věnovanému bydlení, Srbsko předložilo plán „Přemístění nehygienických osad pod mostem Gazela v Bělehradu“. Osady pod tímto mostem začaly růst v devadesátých letech. Většinu obyvatel tvoří buď povaleční uprchlíci z Kosova anebo přistěhovalci z jižních oblastí Srbska, kteří hledali lepší budoucnost v hlavním městě. Obyvatelé ostatních čtvrtí Bělehradu opakovaně protestovali proti osadám a vyzývali vládu k jejich odstranění.

Přemístění osad proběhlo v srpnu roku 2009. Organizace pro lidská práva Amnesty International uvádí, že vystěhování lidí probíhalo bez oznámení, obyvatelé osad měli jen dvacet minut, aby sebrali své věci a opustili domy. Pak přijely buldozery a chatrče srovnaly se zemí. Celá akce trvala jen tři hodiny a veřejnosti i novinářům byl vstup odepřen.

Část rodin byla vystěhována do jižního Srbska, jiné do plechových kontejnerů na předměstí Bělehradu. „Lidé nevěděli, kdy a kam je vystěhují, neměli dost času na to, aby svůj majetek zachránili, a nedostali žádnou kompenzaci za poškození jejich věcí během přemístění... Kontejnery jsou malé a přeplněné, nemají náležitou ventilaci,“ podotýká Sian Jones z Amnesty International.

Nebyl to první případ vystěhování, ale považuje se za úspěšnější než vystěhování osady blízko univerzitní vesnice Belleville loni v dubnu. Případ vyvolal mnoho protestů a zatím není jasné, jestli vystěhovaní obyvatelé dostali adekvátní náhradní bydlení.

Koordinátoři Dekády romské inkluze uvedli, že na reintegraci osob, přemístěných z osad pod mostem Gazela vyčlenilo ministerstvo práce a sociální politiky více než 275 000 eur. Na přesnější dotazy neodpovědělo.

Po pěti letech trvání Dekády romské inkluze v Srbsku se akční plány etablovaly na příslušných ministerstvech. Spolupráce s romskou komunitou je stále slabá, nicméně aktivisté z Ligy pro Dekádu věří, že se jedná o nejlepší reformní projekt v historii zemí bývalé Jugoslávie.

Albánie: ještě je brzy

Země přistoupila do Dekády, protože Romové jsou nejchudší minoritou v zemi

Text: Michal Kříž

Albánská vláda měla sice ještě před vstupem do Dekády romské inkluze vlastní strategii, jak zlepšit situaci romské menšiny. Na její realizaci však nebyly peníze. Teď to vypadá o něco nadějněji, přesto vše je na začátku a situace albánských Romů j opravdu tíživá.

Spiro Ksera Zdroj: top-channel.tv

Romové mají v Albánii status etnicko-lingvistické menšiny. Při posledním sčítání lidu v roce 2001 se ovšem formuláře na etnickou příslušnost netázaly. Podle mnoha různých odhadů žije Romů na území Albánie mezi 10 a 120 tisíci. Server errc.org (European Roma Rights Center) dokonce cituje oficiální údaj o celkem 1200 Romech žijících v Albánii.

Nejchudší menšina

Jako v řadě jiných postkomunistických zemí se situace romské menšiny v Albánii výrazně proměnila během krátkého období přechodu ke kapitalismu. Podle zprávy Rozvojového programu OSN (UNDP) jsou Romové v současné době nejchudší etnickou menšinou v Albánii. Od devadesátých let minulého století působí v zemi řada mezinárodních organizací (OBSE, UNDP, Sorosova nadace...) zprostředkovávajících projekty zaměřené proti upadající sociální a ekonomické situaci Romů.

V roce 2003 byla vládou navržena Národní strategie pro zlepšení životních podmínek romské menšiny, jež se měla zaměřit mimo jiné na vzdělání, zaměstnanost, odstranění chudoby a sociální bezpečnost. „Strategie“ vzešla z konzultací s romskými nevládními organizacemi. Její dosah byl ovšem podle Evropské komise proti rasismu a netoleranci limitován nedostatečným finančním zajištěním projektů. Zpráva o pokrocích v rámci „Strategie“ uvádí, že k realizaci dochází jen pozvolna, její cíle nebyly dostatečně představeny na lokální úrovni a informace chybí i některým klíčovým institucím. Pozitivní ohlasy mluví o celistvosti „Strategie“, jež bere v potaz i genderová témata a romskou mládež. S Dekádou spolupracuje například také organizace Roma Active Albania (RAA) soustředící se na vytváření programů zaměřených na mladé Romy.

Od přechodu k tržnímu hospodářství se v mnohem větší míře mezi Romy objevuje dlouhodobá nezaměstnanost. Ti, co pracují, pak nejčastěji krátkodobě a načerno v zemědělství a na stavbách za velmi nízkou mzdu. Organizace Amaro drom na svých internetových stránkách píše o romské komunitě žijící ve městě Fushë Kruja: „Obchod s použitým oblečením a žebrání jsou zde dvě nejpopulárnější profese. Některé z žen prodávají svou krev, aby mohly nakrmit děti, které nechodí do školy (...). V žádném případě se nejedná o jedinou romskou komunitu žijící v takto extrémní chudobě.“ Průměrný příjem romských domácností je podle výzkumu UNDP až třikrát nižší než neromských.

UNDP upozorňuje také na špatnou dostupnost zdravotní péče pro mnoho romských rodin, a na fakt, že mnoho dětí z početných rodin trpí podvýživou. Podle údajů Světové banky z roku 2003 pouze 39 % celkové albánské populace mělo zdravotní pojištění, konkrétní číslo u Romů se předpokládá ještě několikanásobně nižší. Oficiální albánské zdroje uvádějí, že Romové se dožívají v průměru až o deset let méně než majorita.

Na konkrétní výsledky čekáme

Zdroj: Internet

Musíte si počkat

Pro jakékoliv vládní programy zaměřené na romskou menšinu je předem potřeba překonat nedostupnost základních informací (...viz rozdíly v odhadech početnosti romské populace). V prosinci 2008 v rámci Dekády ministerstvo vnitra spustilo projekt identifikace a registrace neregistrovaných Romů, kterým by bylo posláno zdarma vydány identifikační průkazy.

V dubnu roku 2010 zástupci OSN a ministr pro rovné příležitosti podepsali program „posílení zranitelných místních komunit v Albánii“, zaměřený na nejchudší romské a egyptské skupiny obyvatel a jejich integraci. Program potvrzuje tři roky a má k dispozici rozpočet 2,7 milionu dolarů. Základním posláním má být zpřístupnění práv a veřejných služeb členům těchto komunit. Půjde o občanské registrace, posílení sítě prostředníků pracujících s Romy v oblasti zdraví, vzdělání, ochranu dětí, zpřístupnění profesního školení a zaměstnání.

Na konkrétní výsledky si tedy ještě musíme počkat, o těch průběžných se z albánské kanceláře národního koordinátora zatím nikdo bavit nechtěl.

V rámci předchozího takto zaměřeného programu OSN poměrně velké množství rodin zaregistrovalo své děti, které do té doby neměly přístup ke vzdělání a zdravotním a sociálním službám.

